

# GOSPODARKA MATERIAŁOWA

CZASOPISMO DLA SPRAW ZAOPATRZENIA  
I ZAGADNIEN GOSPODAROWANIA MATERIAŁAMI

DWUTYGODNIK

## SPIS TREŚCI

|                                                                                                                           |     |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Przed planem<br>PLANOWANIE I ORGANIZACJA                                                                                  |     |
| Stanisław Jakacki — Odgórne opracowanie planu zaopatrzenia w II etapie — czynnikiem usprawniającym planowanie materiałowe | 443 |
| Witold Bogdanowicz — Jeszcze o specyfikacjach wysyłkowych                                                                 | 445 |
| RACJONALNA GOSPODARKA MATERIAŁAMI                                                                                         |     |
| Jerzy Apt — O specyficznych zagadnieniach w gospodarce węglem                                                             | 447 |
| mgr inż. Bolestaw Kierski — Zagadnienie racjonalnej gospodarki cegłą w r. 1953 w planach postępu technicznego budownictwa | 450 |

|                                                                  |     |
|------------------------------------------------------------------|-----|
| G. Solomon — Zamiana rur metalowych na szklane w budownictwie    | 451 |
| Jan Bronikowski — Z doświadczeń gospodarki magazynowej hutnictwa | 452 |
| Wyjaśnienia do artykułu „Typizacja źródłem oszczędności”         | 455 |
| ZARZĄDZENIA I INSTRUKCJE                                         | 456 |
| DLACZEGO?                                                        | 465 |
| CZY NAPRAWDĘ                                                     | 467 |
| WYJASNIŁO SIĘ, ŻE                                                | 468 |
| NASZA KRYTYKA POMOGŁA                                            | 469 |
| CZY WIESZ, ŻE                                                    | 469 |

## PRZED PLANEM

„Socjalizm jest nie do pomyślenia bez planowej państwowej organizacji, podporządkującej miliony ludzi jednemu prawu w dziedzinie produkcji i rozdziału produktów”.

Lenin

Gospodarka socjalistyczna rozwija się w myśl prawa planowego, proporcjonalnego rozwoju gospodarki narodowej, zgodnie z podstawowym prawem socjalizmu, określonym przez Stalina, jako:

„zapewnienie maksymalnego zaspokojenia stale rosnących materialnych i kulturalnych potrzeb całego społeczeństwa w drodze nieprzerwanego wzrostu i doskonalenia produkcji socjalistycznej na bazie nowoczesnej techniki.”

W przeciwieństwie do gospodarki kapitalistycznej, której rozwój cechuje zaciekle walcą konkurencyjną i pełną anarchią w dziedzinie produkcji i obrotu oraz kryzysy i załamania w rozwoju — gospodarka socjalistyczna rozwija się w oparciu o jednolity plan państwowi, zgodnie z potrzebami społecznymi, przy zachowaniu prawidłowych proporcji w rozwoju poszczególnych dziedzin gospodarki narodowej.

Zgodnie z określeniem Konstytucji PRL, zasadniczym celem planowej gospodarki jest stały rozwój sił wytwórczych kraju, nieustanne podnoszenie poziomu życiowego mas pracujących, umacnianie siły, obronności i niezależności.

Plan jest wielkim i ważnym narzędziem działania w ręku Państwa, olbrzymią siłą organizującą, jest wyrazem roli Państwa w realizacji gospodarczo-politycznych zadań, stawianych przed Narodem przez Partię na każdym etapie budownictwa.

Zgodnie z nauką Stalina „plany nasze, to nie plany-prognozy, nie plany-domysły, lecz pla-

ny-dyrektywy, które są obowiązujące dla organów kierowniczych i które określają kierunek naszego rozwoju gospodarczego w przyszłości, w skali całego Państwa”.

Plan zatem jest nakazem, jest obowiązującym prawem państwowym.

Tylko planowa gospodarka zapewnia harmonijny rozwój poszczególnych dziedzin, tylko planowa gospodarka pozwala rozwijać życie społeczeństwa bez wstrząsów i załamania, zapewnia dynamiczny rozwój gospodarki.

Socjalistyczne planowanie ustala konieczne powiązania między poszczególnymi gałęziami, określa między nimi właściwe proporcje. Planować proporcje między poszczególnymi działami gospodarki — oznacza jednocześnie konieczność zestawienia zasobów dóbr przemysłowych z zapotrzebowaniem na nie.

Socjalistyczne planowanie nie ogranicza się wyłącznie do planowania zadań w zakresie produkcji przemysłowej i budownictwa, ale zapewnia wykonanie tych zadań.

Planować produkcję — to znaczy planować jej podstawowe elementy: pracę, przedmioty i środki pracy.

Planowanie materiałowo-techniczne zaopatrzenia gospodarki narodowej jest więc nieodłączną częścią socjalistycznego systemu planowania, a państwowy plan zaopatrzenia jest nieodłączną częścią narodowego planu gospodarczego.

Państwowy plan zaopatrzenia materiałowo-technicznego gospodarki narodowej jest planem ujawnienia zasobów i rozdziału części produktu społecznego, dotyczącej dóbr, przeznaczonych dla dalszej produkcji, dla zapewnienia wzrostu socjalistycznej reprodukcji.

Państwowy plan zaopatrzenia ma za zadanie zabezpieczenie szybkiego tempa rozwoju gospo-

darki narodowej, utworzenie niezbędnych rezerw materiałowych, racjonalną organizację przewozów, racjonalne i oszczędne wykorzystanie materiałów oraz dalsze wzmocnienie gospodarki.

Jakim zasadom winien odpowiadać państwowy plan zaopatrzenia materiałowo-technicznego?

Główną zasadą planów państwowych, w tej liczbie i planu zaopatrzenia, jest zabezpieczenie wykonania najważniejszych polityczno-gospodarczych zadań, ustalonych na dany okres planowy przez Partię i Rząd; plan winien odpowiadać linii rozwojowej gospodarki, winien być nacechowany państwowym podejściem w rozwiązywaniu zagadnień.

Przy opracowaniu planu zaopatrzenia obowiązuje również zasada wydzielenia głównych ogniw, decydujących o dalszym rozwoju gospodarki; Partia i Rząd określają czołowe zagadnienia i podstawowe ogniwa na danym etapie; te zagadnienia winny być przedmiotem specjalnej uwagi przy opracowaniu planu. Socjalistyczne społeczeństwo nie uznaje „urawniłowki”, nie może być ona stosowana i w planowaniu zaopatrzenia.

Plan zaopatrzenia powinien być napięty i mobilizujący; niedopuszczalny jest przy opracowywaniu planu jakikolwiek przejaw partykularyzmu i sobkostwa, przejawy biurokratycznego państwa na zagadnienie „z własnego podwórka”, tendencyjne zawyżanie potrzeb.

Przy opracowywaniu planu obowiązuje konkretność zadań, ujawnienie wszelkich rezerw, uwzględnienie najnowszych osiągnięć nauki i praktyki, doświadczeń przodujących robotników czy zakładów, osiągnięć racjonalizatorów, pełne uwzględnienie możliwości organizacyjnych i postępu technicznego.

Plan zaopatrzenia powinien być realny i uzasadniony. W systemie planowej gospodarki nie ma miejsca na przewidywania, obowiązuje uzasadnienie planu i jego realność, wynikająca z pełnego uwzględnienia wszystkich czynników ekonomicznych; uzasadnienie powinno być oparte o bazę produkcyjną i stan techniczny, zadania konkretne i bezwzględnie mobilizujące, ale oparte o ścisłe wyliczenia; nierealne zadania demobilizują wykonawców i przynoszą tym samym szkody gospodarcze.

Plan powinien być opracowany z uwzględnieniem zasady kompleksowości, powinien obejmować całokształt potrzeb. Niekompleksowy plan zakłóca rytmiczność produkcji, powoduje narastanie zapasów materiałów, jak i wyrobów gotowych, powoduje konieczność zastępowania jednych materiałów innymi, co pociąga zwiększenie zużycia i uniemożliwia wykonanie zadań oszczędnościowych.

Do podstawowych zasad socjalistycznego planowania należy również udoskonalenie planu w toku jego wykonywania. Plan to działalność milionów żywych ludzi; w toku wykonywania planu zająć może cały szereg okoliczności, uwzględnienie których może powodować konieczność dokonania w planie zmian, niezbędnych dla poprawy gospodarki materiałowej. Wykonanie planu wymaga zatem ścisłej kontroli jego prze-

biegu i określania niezbędnych środków polepszania zaopatrzenia gospodarki narodowej.

Opracowanie planu zaopatrzenia w sposób możliwie najbardziej zgodny z cytowanymi wyżej zasadami — to jedno z podstawowych zadań, stojących przed służbą zaopatrzenia.

Plan zaopatrzenia — to niezmiernie ważny czynnik w realizowaniu zadań wytyczonych przez Partię i Rząd, to czynnik wpływający bezpośrednio na pełną realizację tych zadań, a to zarówno w zakresie produkcji, jak i budownictwa, w zakresie wykonania zadań oszczędnościowych, osiągnięcia postępu technicznego i planowej akumulacji, to czynnik wiążący się bezpośrednio z realizacją Planu 6-letniego.

Musimy obiektywnie stwierdzić, że zagadnienie politycznej roli planu zaopatrzenia nie zawsze w pełni doceniane jest przez służbę zaopatrzenia, nie zawsze w pełni uwzględniane są zasady decydujące o mobilizującym charakterze planu.

W wielu przypadkach planistów cechował formalny stosunek do zagadnienia planu, brak walki o wyzwolenie istniejących jeszcze poważnych rezerw, unikanie w planie konkretnych zadań, możliwych do osiągnięcia drogą usprawnień organizacyjnych i technicznych, nierzadkie są przypadki oportunistycznego zawyżania planu, brak dążenia do pełnego obiektywnego uzasadnienia planu. Z reguły plany nie uwzględniają możliwości usprawnienia zaopatrzenia i poprawy gospodarki materiałowej, jaka może być osiągnięta przez pogłębienie współpracy służby zaopatrzenia z aparatem zbytu i dystrybucji, przez zacieśnienie bezpośredniej współpracy odbiorcy z producentem, a to zarówno w wyniku wzajemnego podnoszenia stylu pracy, jak i w wyniku konkretnych zadań i rygorów, wyptywających z systemu umów planowych.

Nie wszędzie w dostatecznym stopniu istnieją obiektywne kryteria, umożliwiające pełne uzasadnienie planu, zapewniające ustalenie go w sposób realny, a jednocześnie dostatecznie napięty i mobilizujący; brak jest technicznych norm zużycia i norm zapasów materiałowych, opracowanych w sposób obiektywny.

Z roku na rok usprawniamy jednak naszą metodologię planowania, uzyskujemy z każdym rokiem więcej danych analitycznych, umożliwiających bardziej dogłębną analizę ekonomiczną potrzeb, podnosimy kwalifikacje i świadomość polityczną kadr, istnieją zatem znaczne przesłanki uzasadniające możliwość wyeliminowania z naszego planowania obserwowanych błędów i niedociągnięć.

Zagadnienie opracowania planu zaopatrzenia, niezależnie od szczebla hierarchii organizacyjnej, na którym opracowywane są materiały do planu, to niezmiernie ważna państwowa czynność polityczno-gospodarcza.

Każdy zaopatrzeniowiec-planista, każdy pracownik zaopatrzenia winien sobie uzmysłowić, że plan — to zamknięty łańcuch ogniw, ściśle ze sobą powiązanych, że wszelkie ogniwa niedostatecznie lub źle złączone zmniejszają siłę tego łańcucha, powodując trudności w realizacji sta-



wianych w planie zadań i zagrożenie pełnej realizacji linii gospodarczej, wytyczonej przez Partię i Rząd.

Opracowując plan zaopatrzenia, winniśmy w pełni zrozumieć wielką wagę wykonywanej pracy, winniśmy śmiało walczyć o nowe, realne lecz mobilizujące zadania, o pełne wyzwolenie

rezerw, o maksymalne zwiększenie oszczędności, o eliminowanie zużycia materiałów deficytowych, o wykorzystanie odpadów, o uwzględnienie postępu technicznego, o usprawnienie organizacyjne pracy, o docenianie wielkiej roli i możliwości człowieka w realizacji zadań wynikających z planu.

## PLANOWANIE I ORGANIZACJA

STANISŁAW JAKACKI

### Odgórne opracowanie planu zaopatrzenia w II etapie — czynnikiem usprawniającym planowanie materiałowe

(Głos w dyskusji)

W artykule programowym pt. „O usprawnienie metodyki planowania”, zamieszczonym w „Gospodarce Materiałowej” Nr 7 (53), — który niewątpliwie znalazł właściwy oddźwięk wśród zainteresowanych tym zagadnieniem planistów zaopatrzenia tak w zakładach, jak również we wszystkich jednostkach nadrzędnych, — wysunęto tezy do instrukcji w sprawie sporządzania planów zaopatrzenia, opracowane przez grupę roboczą Komisji Usprawnienia Zaopatrzenia Materiałowego.

Ponieważ tezy te, po przedyskutowaniu z aktywnym zaopatrzeniowcem, mają stanowić podstawę do opracowania jednolitej instrukcji w sprawie sporządzania planów zaopatrzenia, pragnę dorzucić swoje uwagi, jakie nasunęły mi się w praktyce w zakresie planowania zaopatrzenia w przemyśle papierniczym.

Zanim wyrażę swoje uwagi odnośnie zawartych w artykule tez, chciałbym sprecyzować najważniejsze cele, jakie stawia się planowi zaopatrzenia. Prawidłowo sporządzony plan zaopatrzenia:

1. umożliwia planowy rozdział środków materiałowych,

2. jako jedna z integralnych części planu techniczno-przemysłowo-finansowego jest podstawą do sporządzenia planu kosztów własnych produkcji i ustalenia wysokości normatywów finansowych dla zapasów materiałowych i

3. służy, jako podstawa do planowej działalności w zakresie operatywnego zaopatrzenia (zakup materiałów, gospodarowanie materiałami i zapasami).

W II etapie prac nad planem, sporządzanym dotychczas oddolnie, począwszy od zakładów i przedsiębiorstw, kładzie się nacisk na ściśle powiązanie planu zaopatrzenia z innymi odcinkami planu techniczno-ekonomiczno-finansowego, a mianowicie z planami:

1. rozwoju techniki (przez usprawnienie procesów produkcyjnych, stosowanie progresywnych norm zużycia),

2. produkcji (wyliczenie ilości materiałów bezpośrednich na produkcję w asortymentach),

3. średnich i kapitalnych remontów maszyn i urządzeń (ustalenie ilości zużycia materiałów na podstawie dokumentacji),

4. zatrudnienia i płac (wyliczenie ilości deputatów, przypadających pracownikom zgodnie z warunkami umowy zbiorowej),

5. kosztów własnych (opracowanie kalkulacji jednostkowych oraz ustalenie wartości planowanych nakładów materiałowych),

6. finansowym (akumulacja i ustalenie wysokości normatywów środków obrotowych na cele zaopatrzenia materiałowego).

Plan zaopatrzenia w III etapie musi, poza warunkami stawianymi w II etapie, spełnić najważniejszy: ma służyć, jako podstawa dla celów operatywnego zaopatrzenia. Wymagana jest w tym etapie jak najdalej posunięta dokładność i precyzja w opracowaniu.

Po przedstawieniu podanych wyżej momentów, chciałbym dorzucić swoje uwagi do tez do instrukcji opracowanych przez grupę roboczą Komisji Usprawnienia Zaopatrzenia Materiałowego.

Utrzymanie zasady trzyetapowości w pracach nad planem zaopatrzenia jest tezą nie podlegającą dyskusji.

Opracowanie planu zaopatrzenia na II etapie w centralnych zarządach przemysłu i jednostkach równorzędnych wpłynie, jak słusznie podkreślono w tezach, na pogłębienie elementów planowania. Pozwoli to pracownikowi centralnego zarządu przemysłu, sporządzającemu plan zaopatrzenia, na zbliżenie się do zakładu poprzez usystematyzowanie i uaktualnienie technicznych norm zużycia oraz bliższe zapoznanie się z planem produkcji. Każdy referent w dziale zaopatrzenia centralnego zarządu przemysłu musi w tym przypadku zdać sobie sprawę z tego, że, działając w imieniu zakładu, ma na względzie zabezpieczenie wykonania jego planu produkcyjnego oraz dobro gospodarki ogólnopolskiej. Poczucie płynącej stąd odpowiedzialności dalekie byłoby od formalnego niekiedy stosunku do planów przedsiębiorstw, które dotąd sprawdzał i kumulował.

Centralne planowanie niewątpliwie wpłynie również dodatnio na urealnienie planu, ponieważ z doświadczenia wiemy, że tendencja do zawyżania planów zaopatrzenia przedsiębiorstw wyraża się „naturalną” skłonnością do zawyżania

materiałów planowanych szczegółowo (ilościowo i wartościowo) kosztem zmniejszenia kwoty materiałów planowanych wartościowo.

Plany przedsiębiorstw są często wygórowane w pozycjach materiałów pomocniczych pośrednich i części wymiennych do maszyn i urządzeń technicznych, których zawyżenie w stosunku do wykonania w poprzednim okresie tłumaczą zakłady np. brakiem tych materiałów lub przesunięciem terminów wykonania bieżących i średnich remontów. W świetle dokładnej analizy tego rodzaju tłumaczenie nie wytrzymuje w większości wypadków krytyki. Wydaje się, że sygnalizowana przez autorów też słaba strona centralnego opracowania planu, w wypadkach występowania zagadnienia międzywydziałowego i międzyzakładowego bilansowania surowców, względnie półfabrykatów limitujących produkcję będzie zrekompensowana płynącymi stąd korzyściami. W przemyśle, w których po stronie przychodu występują w planie produkcji półfabrykaty typowe, a po stronie rozchodu te same półfabrykaty w zużyciu według norm technicznych, właśnie przy sporządzaniu planu zaopatrzenia w centralnych zarządach przemysłu będzie możliwe stwierdzenie dysproporcji między przychodem a zużyciem, które w konsekwencji musi spowodować właściwe ustawienie planu produkcji tych półfabrykatów lub rewizję norm zużycia np. w sensie stosowania surowców zastępczych.

Za wprowadzeniem zasady centralnego opracowania planu zaopatrzenia na II etapie przez centralne zarządy przemysłu przemawia również okoliczność, że plan produkcji w asortymentach jest kilkakrotnie zmieniany między II a III etapem prac, wskutek czego prawie żadne przedsiębiorstwo nie może w pełnym zakresie przyjmować do szczegółowego planu zaopatrzenia ilości materiałów bezpośrednich z projektu planu zużycia. Zmiana planu produkcji polega w tym wypadku przede wszystkim na przesunięciu poszczególnych pozycji asortymentowych planu z jednego zakładu do drugiego. Na szczeblu centralnego zarządu przemysłu przesunięcia te wyrównują się i w zasadzie nie powodują istotnych zmian w ilościowej i jakościowej strukturze materiałów bezpośrednich danego centralnego zarządu przemysłu.

Trudności w centralnym opracowaniu planu zaopatrzenia na cele inwestycji i kapitalnych remontów, wykonywanych sposobem gospodarczym, można uniknąć przez sporządzanie w zakładzie kart obiektowych (ZOI i ZOK), które winny być zachowane w dotychczasowej postaci, ponieważ stanowią niewątpliwie wyczerpującą formę uzasadnienia zużycia materiałów na te cele. Na podstawie kart obiektowych otrzymanych od zakładów sporządziłyby centralne zarządy przemysłu zbiorczy plan potrzeb materiałowych w tym zakresie w sposób, który by wykluczał stosowanie kart ZMI i ZMK.

Wydaje się, że zrezygnowanie z kart obiektowych i zastąpienie ich tylko odnośnie poważniejszych pozycji materiałowych uzasadnieniami wskaźnikowymi i opisowymi tych potrzeb, jest możliwe jedynie w wypadku prowadzenia dokład-

nej sprawozdawczości z zużycia materiałów na cele inwestycji i kapitalnych remontów, wykonywanych sposobem gospodarczym w odniesieniu do poszczególnych obiektów. Wówczas nie napotykaloby na trudności ustalenie w układzie asortymentowym przeciętnego zużycia materiałów dla określonego typu obiektu.

Biorąc pod uwagę okoliczność, że średniej wielkości przemysł wykazuje przeciętnie w planie rocznym kapitalnych remontów kilkaset obiektów i zakładając, że kapitalne remonty różnego typu maszyn, urządzeń i budynków różnią się pod względem charakteru, zrozumiemy, że trudno jest w tym wypadku ustalić średnie zużycie materiałów nawet dla tej samej maszyny lub urządzenia drogą stosowania porównywalności zużycia w okresach ubiegłych.

Ważnym czynnikiem usprawnienia metody planowania materiałowego jest ściśle powiązanie planu zaopatrzenia z innymi częściami planu techniczno-przemysłowo-finansowego, a szczególnie z planami: kosztów własnych i finansowym. Przykładowo: pojęcie „inne cele eksploatacyjne” w planie zaopatrzenia nie znajduje ścisłego odpowiednika w planie kosztów własnych, w którym występuje natomiast w o wiele węższym zakresie „działalność pozazakładowa”. Poza tym wymaga np. rozstrzygnięcia, czy normatywy środków obrotowych w planie finansowym mają obejmować również materiały figurujące w planie zaopatrzenia, jako deputaty.

Nie ulega wątpliwości, że pojęcie „przewidywane zapotrzebowanie” ustalone przed rozpoczęciem roku planowego jest elementem wybitnie subiektywnym. Przewidywane zapotrzebowanie jest wielkością wynikową, obliczoną z uwzględnieniem przewidywanego zużycia i przewidywanego przychodu w okresie poprzedzającym rok planowy, a więc w oparciu o przewidywane stany na początku roku planowego, które jako pochodna dwu wielkości, ustalanych w sposób trudny do udokumentowania, nie mogą nie budzić zastrzeżeń.

Również przewidywany przychód materiałów w okresie poprzedzającym rok planowy traktowany przez autora artykułu pt. „Z zagadnień planowania zaopatrzenia” jako wielkość, której ustalenie nie powinno nastroczać trudności, nie może być brany pod uwagę.

Osobiste przekonanie autora, który uważa, że ustalenie przewidywanego przychodu materiałów w II półroczu przed rokiem planowym mogłoby być dokonane w porozumieniu z jednostkami zbytu i nie będzie trudnym problemem, jest — moim zdaniem — niesłuszne, ponieważ z doświadczenia wiemy, że jednostki zbytu i indywidualni dostawcy są wprawdzie zobowiązani do podawania zamawiającym terminów dostaw zamówionych materiałów, lecz tylko niektórzy wywiązują się z tego obowiązku w sposób umożliwiający ustalenie dla potrzeb planowania zaopatrzenia terminów dostaw zamówionych materiałów. Poza tym w wielu wypadkach realizacja zamówienia i awizowanie dostawy nie są poprzedzane potwierdzeniem zamówienia. Jeżeli natomiast potwierdzenie zamówienia określa termin

dostawy to należy rozumieć, że dostawa zamówionego materiału może mieć miejsce w okresie od dnia przyjęcia zamówienia do wykonania do dnia określonego terminem dostawy, a zatem nie możemy mieć pewności, że dostawa nastąpi w określonym dniu.

Dla ilustracji takiej ewentualności może posłużyć następujący prosty przykład: Zamówienie z datą 15 września 1953 r. potwierdza sprzedawca w dniu 20 września 1953 r. z podaniem terminu dostawy 20 grudnia 1953 r. Trudno jest w tym wypadku ustalić, czy dostawa nastąpi w IV kwartale 1953 r., czy w I kwartale 1954 r. Trudności tych nie byłaby w stanie usunąć jednostka planująca nawet w drodze bezpośrednich konsultacji z dostawcami.

Z powyższego wynika, że usunięcie z metodologii planowania zasady planowania zapotrzebowania w II etapie w oparciu o przewidywane stany na początku roku planowego wpłynie niewątpliwie na realność planu i będzie wyrazem stosowania zasady: „każda cyfra planu winna być sprawdzalna i udokumentowana”.

Reasumując powyższe uwagi, należy podkreślić że zasada centralnego opracowania planu zaopatrzenia w II etapie (projekt planu) przez centralne zarządy przemysłu oraz sporządzanie szczegółowego planu zaopatrzenia w III etapie przez

zakłady przyczynią się do poprawy realności i pogłębienia jakości planowania.

Oddolne sporządzanie szczegółowego planu zaopatrzenia w III etapie na początku roku planowego jest konieczne, ponieważ:

1. szczegółowy plan zaopatrzenia jest podstawą planowej działalności przedsiębiorstwa w zakresie operatywnego zaopatrzenia;

2. zawiera zapotrzebowanie jako realny element wynikowy obliczony na podstawie: rzeczywistego stanu zapasów na początku roku planowego, zużycia dostosowanego do zatwierdzonego planu produkcji, zapasów normatywnych i ponadnormatywnych gospodarczo uzasadnionych oraz nadwyżek materiałów nadmiernych i zbędnych;

3. obejmuje w swoim zakresie jak najszerszy wachlarz materiałów ujętych szczegółowo (ilościowo i wartościowo);

4. jest wyrazem wykonania przez jednostki planujące zadań mieszczących się w Narodowym Planie Gospodarczym.

Realizacja tych zadań wymaga od każdej jednostki planującej właściwego stosunku do zagadnień planowania i zrozumienia istoty obiektywnego charakteru planu, co powinno stać się dla planistów naczelnym hasłem w następnym roku planu 6-letniego.

**WITOLD BOGDANOWICZ**

## **Jeszcze o specyfikacjach wysyłkowych** (Głos w dyskusji)

Bardzo ważnym dokumentem, usprawniającym odbiór materiałów od dostawców i ułatwiającym odbiorcy prowadzenie dokumentacji, ewidencji i kontroli obrotu (ruchu) materiałów jest specyfikacja wysłanego przez dostawcę materiału.

Nieprzestrzeganie przez nadawców przesyłek materiałowych obowiązku dołączenia do przesyłki lub listu przewozowego specyfikacji wysyłkowej, przewidzianej w zarządzeniu Przewodniczącego PKPG z dnia 26 sierpnia 1950 r. w sprawie ogólnych warunków dostaw (Biuletyn PKPG nr 20, poz. 226), wpływa ujemnie na tok pracy służby magazynowej, zaopatrzenia i księgowości materiałowej w przedsiębiorstwach i zakładach przyjmujących materiały od dostawców zewnętrznych.

Informacje z terenu, wypowiedzi na naradach służb zaopatrzenia i głosy fachowej prasy gospodarczej wskazują, że większość dostawców przysyła odbiorcom specyfikacje wysyłkowe tylko pocztą i to z poważnym opóźnieniem, dochodzącym nieraz do kilkunastu dni od nadejścia przesyłki, zaś część dostawców w ogóle nie przysyła odbiorcom specyfikacji wysłanego materiału.

Stan ten powoduje między innymi:

a) straty wielu tysięcy godzin pracy pracowników, zajętych manipulacjami, związanymi z odbiorem materiałów bez specyfikacji, z rozeznaniem materiału, opracowaniem własnej specyfikacji, sporządzeniem protokołu odbioru itp., bowiem dokumenty transportowe nie zawierają i nie zawsze mogą zawierać szczegółową specyfi-

kację przesyłki, a rachunki (faktura) dostawców nadchodzą zwykle już po odebraniu przesyłki;

b) niedokładności w dowodach przyjęcia materiałów (Pz) i zamieszanie w ewidencji materiałów zarówno w kartotece magazynowej, jak i w kartotece ilościowo-wartościowej, prowadzonej w księgowości materiałowej; z braku bowiem specyfikacji magazynierzy względnie komisje odbiorcze popełniają błędy przy ustalaniu nomenklatury materiału i jego asortymentu;

c) różnice między stanem rzeczywistym materiałów i stanem ewidencyjnym, powstające wskutek błędów w dokumentacji; wyrównywanie tych różnic pochłania dużo czasu i wysiłku pracowników księgowości materiałowej, zwłaszcza w okresie poinwentaryzacyjnym, co z konieczności doprowadza do powstania zaległości w księgowaniu;

d) zakładanie i prowadzenie w różnych działach wielu przedsiębiorstw kilku dodatkowych kartotek materiałowych (poza magazynową i ilościowo-wartościową) z powodu zaległości w prowadzeniu kartotek w księgowości materiałowej; prowadzenie kartotek dodatkowych poza tym, że wywołuje dodatkowe koszty, nie daje pozytywnych rezultatów z powodu błędów i niedokładności w dowodach przyjęcia materiałów, wspomnianych w pkt. b);

e) straty wielu tysięcy godzin w związku z wysyłaniem tysięcy pism ponaglających nadesłanie specyfikacji i reklamacji, wywołanych li tylko niewłaściwym określeniem nomenklatury i cha-

rakterystyki materiału przy odbiorze z braku specyfikacji wysyłkowej dostawcy.

Niedomagania powyższe poruszone zostały między innymi na naradzie służby magazynowej we Wrocławiu w dniach 11 i 12 września 1952 r. („Gospodarka Materiałowa” nr 10/1952). Na naradzie tej został zgłoszony wniosek łączenia listu przewozowego w jeden druk, albo wprowadzenia kopertowych listów przewozowych, w które wkładana byłaby pełna dokumentacja materiałowa.

Ze konieczność usunięcia tego niedomagania i w chwili obecnej jest aktualna, świadczy artykuł J. Szczepańskiego i J. Rutkowskiego, zamieszczony w nr 6/53 miesięcznika „Ekonomika i Organizacja Pracy” pt. „Specyfikacja wysyłkowa” oraz list do redakcji („Gospodarka Materiałowa” nr 11 z r. 1953).

Autorzy wspomnianych wypowiedzi proponują między innymi wydanie przez odpowiednie władze specjalnego zarządzenia, regulującego nadсылanie specyfikacji wysyłkowej przez dostawcę do odbiorcy.

Wniosek autorów jest o tyle słuszny, że cytowane na wstępie zarządzenie Przewodniczącego PKPG z dnia 26 sierpnia 1950 r. nie obejmuje wszystkich materiałów oraz, że nie jest ono w pełni przestrzegane przez dostawców, niezainteresowanych w wysyłaniu specyfikacji, z braku wyraźnie określonych rygorów, względnie sankcji, zmuszających dostawców do wykonania przepisów wym. zarządzenia.

Inny wniosek omawianego artykułu przewiduje przesyłanie jednego egzemplarza specyfikacji pocztą, a drugiego — w wagonie lub samochodzie.

Pierwszy sposób wysłania specyfikacji byłby możliwy do przyjęcia tylko pod warunkiem wysłania drugiego egzemplarza inną drogą, aniżeli proponują autorzy artykułu, przesyłanie bowiem specyfikacji w wagonie lub samochodzie nasuwa wątpliwości co do możliwości jego wykorzystania w praktyce (zagubienie lub zniszczenie specyfikacji).

Bardziej celowy byłby wniosek ob. Rychtera, zgłoszony na naradzie wrocławskiej, jednakże powiększenie formularza listu przewozowego o specyfikację albo wprowadzenie kopert wymagałoby zużycia stosunkowo dużej ilości deficytowego papieru, podczas gdy nie do każdej przesyłki potrzebna jest odrębna specyfikacja (artykuły proste, znajdujące swoje dostateczne określenie w liście przewozowym), a poza tym, wobec podanego niżej projektu usunięcia omawianego niedomagania, wystawianie odrębnej specyfikacji tylko w nielicznych przypadkach będzie potrzebne. Ponadto wnioskodawca nie wskazał, jak zostałaby rozwiązana sprawa specyfikacji przesyłek pocztowych.

W celu usunięcia omawianego stanu rzeczy należałoby — moim zdaniem:

1. zobowiązać wszystkie jednostki i organizacje wysyłające koleją, drogą wodną lub w inny sposób artykuły obrotu towarowego i zaopatrzenia pod adresem innych jednostek i organizacji gospodarki społecznej do stosowania znormalizowanych formularzy dowodu obrotu materiałowego pn. „Wydanie materiałów — Wz” wed-

ług wzoru CWD 6551/28 (wzór KRD 6651); komplet tych formularzy zawiera jeden egzemplarz „O”, przeznaczony dla odbiorcy, jako specyfikacja wysłanego materiału;

2. przeznaczyć inny egzemplarz „X” dowodu „Wz” do zawiadamiania (awizowania) odbiorcy o wysłaniu przesyłki; egzemplarz ten służy wprawdzie jako podstawa do wystawienia rachunku (faktury), jednakże do tego celu można użyć egzemplarz „Z”, przeznaczony dla komórki zbytu z tym, że egzemplarz ten otrzymywałaby komórka zbytu po wystawieniu rachunku, jeżeli faktura jest wystawiana przez inną komórkę organizacyjną przedsiębiorstwa wysyłającego materiał;

3. egzemplarz „O” dowodu „Wz” powinien być dołączany do listu przewozowego lub żeglugowego w sposób trwały np. przez przyklejenie górnego brzegu dowodu do górnego brzegu drugiej strony listu przewozowego; w tym celu górny brzeg dowodu powinien być na szerokości 1 cm powleczonej substancją klejącą (podobnie jak koperty) i w odstępnie 1 cm od brzegu podziurkowany dla łatwiejszego i bez uszkodzenia odłączenia dowodu od listu przewozowego;

4. Ministerstwo Kolei, Ministerstwo Żeglugi i Ministerstwo Transportu Drogowego i Lotniczego powinny zobowiązać wszystkie stacje kolejowe, przystanie, komórki przewozów towarowych P.K.S. i innych organizacji transportowych, przyjmujące przesyłki do przewozu — do odmawiania przyjmowania ładunków bez dołączenia specyfikacji do listu przewozowego;

5. w przypadkach, gdy treść dowodu „Wz” (egzemplarze „O” i „X”) nie może zastąpić specyfikacji szczegółowej, bliższe określenie przewożonego ładunku powinno być zamieszczone bądź w rubr. „Uwagi” dowodu, bądź też na odwrotnej jego stronie;

6. w tych przypadkach, kiedy rubryka „Uwagi” i odwrotna strona dowodu nie wystarczają do zamieszczenia dostatecznie szczegółowej specyfikacji (np. przy materiałach drzewnych), do dowodu powinna być dołączona dodatkowa specyfikacja według stosowanych dotychczas wzorów; specyfikacja ta powinna być dołączona tylko do egzemplarza „O” dowodu „Wz”;

7. egzemplarz „X” powinien być natychmiast, w dniu nadania przesyłki do przewozu, wysłany pocztą, najlepiej bezpośrednio przez komórkę nadającą przesyłkę (np. ekspedycja itp.), pod adresem odbiorcy przesyłki, jako zawiadomienie (awizacja) dokonanej wysyłki materiału;

8. przy przesyłkach nadanych na pocztę egzemplarz „O” powinien być przesyłany w miarę możliwości w paczce, a w przypadkach niemożliwości wysłania tą drogą — wysłany pocztą łącznie z egzemplarzem „X”;

9. egzemplarz „O” powinien być natychmiast po otrzymaniu od kolei lub innego przewoźnika wraz z listem przewozowym od listu tego odłączony i dostarczony magazynierowi lub innej osobie upoważnionej do przyjęcia materiału.

Z przeprowadzonych obserwacji wynika dalej, że tylko nieliczne komórki i organizacje zbytu korzystają z omawianych wyżej dowodów „Wz”



w celu powiadamiania odbiorców o dokonanej wysyłce i jej wyspecyfikowaniu. Na ogół stosuje się najrozmaitsze specjalnie drukowane formularze o różnych nazwach i formatach, albo w ogóle nie sporządza się specyfikacji, chociaż są one konieczne.

Omówiony wyżej sposób usunięcia niedomażeń, powodowanych brakiem specyfikacji wysyłkowej względnie awiza, przynosi poza tym następujące korzyści:

— w bardzo poważnym stopniu zmniejsza nakład pracy na sporządzanie specyfikacji i awiza wysyłkowego, bowiem w wielu wypadkach nie będą one konieczne, gdyż wystarczy oznaczenie materiału, wynikające z dowodu „Wz”;

— magazyn przyjmujący materiał na podstawie otrzymanego egzemplarza „O” dowodu „Wz” ma ułatwione zadanie przy ustalaniu nazwy i charakterystyki materiału, dysponuje bowiem dokładnie określoną nomenklaturą otrzymanego materiału, może zatem bezbłędnie oznaczyć nazwę materiału w dowodzie przyjęcia materiału „Pz”. Prawidłowe i zgodne z nomenklaturą dostawcy określenie nazwy i charakterystyki materiału posiada ogromne znaczenie dla prawidłowości ewidencji materiałowych;

— przynosi oszczędność papieru zużywanego dotychczas na oddzielne specyfikacje.

W przypadkach, gdy w wyniku dokonanego przez magazyniera lub komisję odbiorczą odbioru materiału zostaną stwierdzone różnice ilościowe lub niezgodność asortymentu materiału otrzymanego z asortymentem podanym w dowodzie „Wz”, komisja odbiorcza stwierdza w dowodzie przyjęcia materiału „Pz” ilość rzeczywiście przyjętą, a o różnicy zawiadamia zaopatrzenie w drodze dostarczenia odpowiedniego protokołu, który z reguły w takich przypadkach jest sporządzany.

Przebieg manipulacji związanych z wystawieniem i realizacją dowodu „Wz” i wykorzystaniem jego części, jako specyfikacji i awiza dla odbiorcy, powinien być następujący:

Dowód wystawia komórka przedsiębiorstwa-dostawcy, która decyduje o wysłaniu lub wydaniu materiału (np. dział zbytu) w 5 egzemplarzach, wypełniając przy tym następujące rubryki: a) odbiorca, b) adres wysyłkowy, c) dyspozycja, d) zamówienie, e) przyczyna, przeznaczenie, f) termin wysyłki, g) magazyn, h) symbol, i) ilość dysponowana, j) jednostka, k) opakowanie-rodzaj-ilość, l) dowód wystawił. Ewentualne dalsze dane mogą być zamieszczone w rubryce „Notatki”.

Wypełniony w powyższy sposób dowód „Wz” właściwa komórka (zbytu) przesyła magazynierowi do wykonania; magazynier wydaje materiał bądź bezpośrednio odbiorcy, bądź też komórce spedycyjnej w celu wysłania kolejną, drogą wodną lub w inny sposób, wpisuje wydane ilości materiału w rubryce „Ilość wydana”, a następnie egzemplarze „O” i „X”, po ewentualnym uzupełnieniu szczegółową specyfikacją, wydaje odbiorcy lub ekspedycji.

Dwa inne egzemplarze dowodu „Wz”, a mianowicie egzemplarze „K” i „Z” — magazynier, po wpisaniu rozchodu materiału w kartotece magazynowej, przesyła do właściwych komórek przedsiębiorstwa, dla których egzemplarze te są przeznaczone. Pozostały egzemplarz „M” magazynier zatrzymuje u siebie.

Omówiony wyżej sposób usunięcia jeszcze jednej trudności na odcinku pracy służby zaopatrzenia i magazynowej podyktowany jest również troską o znalezienie najbardziej właściwej drogi do walki z marnotrawstwem czasu, pracy i papieru, jakie występuje dotąd na skutek opóźnionego dostarczania specyfikacji wysyłkowej.

## RACJONALNE GOSPODAROWANIE MATERIAŁAMI

JERZY APT

### O specyficznych zagadnieniach w gospodarce węglem

Gospodarkę węglem w Polsce charakteryzują 4 zagadnienia, które stanowią o jej szczególnej specyfice:

1) Węgiel jest artykułem powszechnie używanym w całym kraju w przemyśle, w trakcji, w gospodarstwach domowych, a jego wydobycie zlokalizowane jest na jednym ograniczonym terenie.

2) Węgiel stanowi w rocznym obrocie ogromną masę towarową pod względem tonażowym i zajmuje przy tym ze względu na swe specyficzne właściwości — dużą przestrzeń.

3) Węgiel jest wydobywany a nie produkowany.

4) Węgiel jest wydobywany równomiernie, natomiast zużycie jego ulega poważnym wahaniom.

Tego rodzaju problemy łącznie i w całej ostrości nie występują w żadnym innym surowcu lub

artykule przemysłowym, ani też w żadnej innej gałęzi gospodarki. Splot tych problemów stwarza w ekonomice węgla cały szereg zagadnień specyficznych, odrębnych od zagadnień spotykanych na innych odcinkach.

Dla bliższego rozwinięcia wymienionych momentów, omówimy je poniżej szczegółowo.

#### Powszechność zużycia węgla — terenowo ograniczone wydobycie

Wydobycie węgla koncentruje się na południu kraju w rejonie zagłębia śląskiego, obejmującego niespełna 6000 km<sup>2</sup>. Wydobycie węgla w rejonie wałbrzyskim jest w stosunku do wydobycia węgla w zagłębiu śląskim nieznaczne, a zresztą wydobycie węgla tego przeznaczone jest w przeważnej części dla celów koksownictwa i jest zużywane na miejscu.

Ekscentryczne położenie zagłębia śląskiego przy jednocześnie występującej konieczności zaopatrzenia w węgiel całego kraju, a więc zakładów przemysłowych, parowozowni, elektrowni, ludności na cele opałowe — pociąga za sobą konieczność rozwożenia węgla z ekscentrycznie położonej niecki węglowej do całego kraju.

W związku ze stale rosnącą ilością zakładów przemysłowych we wszystkich dzielnicach kraju, średni przewóz węgla wydłuża się z roku na rok i dzisiaj jest rzędu 300 km. Oznacza to, że średnia dziennych przewozów ładunków węgla osiąga już dzisiaj 300 km. To specyficzne położenie naszego zagłębia powoduje, że ogromna ilość taboru kolejowego przez dłuższy okres czasu jest zajęta przewozem węgla.

Zjawisko to nie występuje tak ostro na żadnym innym odcinku gospodarczym, gdyż z reguły dostawy innych surowców i artykułów przemysłowych mają znacznie krótsze przebiegi kolejowe, a często znajdują się wprost w najbliższym zasięgu konsumenta. Jako przykład można by wskazać nawet na materiały budowlane jak cegła, żwir, cement, których miejsce produkcji rozłożone jest względnie szerokim wachlarzem w całym kraju. Odnosi się to również do szeregu ziemioplodów, które wymagają niewielkich przewozów do miejsc dalszego przerobu lub konsumpcji.

#### **Masa towarowa — ciężar usypowy**

Węgiel stanowi ogromną masę i zajmuje duże przestrzenie. Ciężar usypowy węgla wynosi średnio mniej aniżeli 1 tona na metr sześcienny i stąd przy konieczności dostawy ogromnych ilości węgla dla tysięcy zakładów przemysłowych w Polsce, potrzeba bardzo poważnej ilości taboru kolejowego dla jego przewiezienia. Dla przykładu podamy, że ilości węgla i koksu przewiezione w wagonach PKP w roku ubiegłym wyniosły około 70 milionów ton. Należy podkreślić, że sprawa ciężaru usypowego węgla ma poważne znaczenie, gdyż węgiel zajmuje nie tylko w przewozie poważną ilość taboru, ale dla jego składowania wymagana jest z podanego powyżej powodu znaczna powierzchnia. Oczywiście, że problem ten nie występuje w takiej ostrości w artykułach przemysłowych względnie innych surowcach masowego zużycia jak ruda, której ciężar usypowy jest pięciokrotnie wyższy i stąd powierzchnia pod składowanie może być znacznie mniejsza, abstrahując od tego, że masa żadnego innego surowca ani gotowych materiałów przemysłowych w przybliżeniu nawet nie osiąga masy wydobywanego i przewożonego węgla.

Ta charakterystyczna cecha ciężaru usypowego węgla wymaga od zakładów przemysłowych przygotowania odpowiednio dużych placów składowych dla stworzenia rezerw, co w wielu przypadkach ze względu na rozbudowę zakładów stanowi poważną przeszkodę. Dla ułokowania na ograniczonej przestrzeni większych zapasów węgla wymagane jest usypywanie jego w pryzmach dość dużej wysokości (6—8 m), co pociąga za sobą pewne wydatki na mechanizację, gdyż z reguły usypywanie węgla sposobem ręcznym na dużej wysokości jest ograniczone i bardzo kosztowne.

#### **Węgiel jest kopaliną a nie produktem**

Na produkowane dobra przemysłowe mamy z reguły bardzo poważny wpływ, szczególnie jeśli chodzi o ich jakość, sortyment, typ, wielkość itp.

W przemyśle węglowym sprawa ta przedstawia się odmiennie. Węgiel bowiem jest wydobywany, a nie produkowany. Węgiel w ścisłym znaczeniu tego słowa jest kopaliną, a nie produktem przemysłowym i stąd wynika ograniczony nasz wpływ na jego jakość, typ i sortyment. Złoża węgla ułożone w ziemi pochodzą sprzed setek milionów lat i jego właściwości są w zasadzie niezmiennicze.

Jakość węgla zależy od surowca, z którego węgiel został utworzony, od jego zalegania, głębokości, oraz szeregu innych czynników geologicznych dawno minionego okresu. Ze względu na różnorodność materiału z którego węgiel powstał oraz na jego właściwości petrograficzne, węgiel wykazuje szereg cech odmiennych, a jego podział właśnie ze względu na cechy obejmuje podział na typy i klasy. Nie mamy żadnego wpływu na zmianę właściwości węgla i stąd nie mamy żadnego wpływu na zmianę jego typów; zmiana klasy węgla jedynie w pewnym wypadku zależna od zapopielenia, leży jeszcze w pewnym stopniu w zasięgu naszych możliwości. Urządzenia stosowane na kopalniach dla wzbogacenia węgla jak płuczki, urządzenia flotacyjne, stoły koncentracyjne itp. mają właśnie za zadanie wydzielić możliwie z węgla ciała obce — szczególnie skałę płonną, stanowiącą niepalną substancję.

Wypad sortymentów jedynie w niezmiernie małym stopniu zależy od wpływu człowieka, gdyż zależny on jest właściwie od określonych właściwości węgla — zdolności jego rozprężania podczas wydobycia, a jedynie nieznacznie od sposobu jego urabiania i metod eksploatacji. Urządzenia mechaniczne wprowadzane w coraz szerszym zakresie do naszych kopalń węglowych, obok już uprzednio wymienionej cechy węgla — zdolności do rozprężania, stanowiącej o jego kruchości — uniemożliwiają w szerszym zakresie produkowanie z góry narzuconego sortymentu.

Można powiedzieć na podstawie analizy wypadu sortymentów, czyli układu podającego procentowy udział sortymentów w ogólnym wydobyciu węgla, szeregu ubiegłych lat, że stanowi on w pewnym sensie wielkość zupełnie ściśle określoną, ulegającą jedynie nieznacznym wahaniom. Zjawisko to uniemożliwia nam wykonanie dostaw w sortymentach wymaganych przez odbiorcę, a raczej zmusza do takiego ustawiania urządzeń przemysłowych, szczególnie kotłowni, aby cały wydobyty węgiel mógł być ekonomicznie zużyty.

Należy bowiem podkreślić, że dzisiejsza technika w dostatecznej mierze rozporządza metodami, umożliwiającymi pełne i całkowite wykorzystanie energii cieplnej w sortymencie węgla dowolnej wielkości. Chodzi tylko zasadniczo o to, aby w oparciu o plany wydobycia oraz o analitycznie przeprowadzany planowy przychód klas i sortymentów węgla w latach przyszłych, ustalić wielkość przychodu poszczególnych klas i sortymentów, a zatem zaprojektować odpowiednie do tego urządzenia energetyczne, w których węgiel byłby ekonomicznie zużywany.

## Równomierność wydobycia — nierównomierność zużycia

Wydobycie węgla przebiega zasadniczo w okresie całego roku prawie równomiernie z tym, że pomiędzy początkowym a końcowym okresem roku występuje pewien wzrost. Miesiące największego zużycia węgla — okres zimy, dają ze względu na dużą ilość dni świątecznych wolnych od pracy przypadających w tym okresie, efektywnie nawet mniejsze wydobycie aniżeli inne miesiące roku.

Sprawa zużycia węgla przedstawia się natomiast zupełnie odmiennie. Okresami szczytowego zużycia paliwa są jesień i zima, a więc I i IV kwartał każdego roku. Wynika to z charakteru nasilenia pracy i produkcji wszystkich zakładów przemysłowych, a szczególnie zakładów przemysłowych „węglochłonnych“, których zużycie jest bardzo poważne. Mam tu na myśli przede wszystkim energetykę oraz szereg zakładów o produkcji sezonowej, występującej z reguły w okresie jesienno zimowym. Odnosi się to w pierwszym rzędzie do przemysłu cukrowniczego, gorzelniczego, ziemniaczanego, których szczyt produkcji wypada właśnie w wymienionym okresie. W okresach tych wzrasta poza tym poważnie zużycie paliwa przez PKP, wskutek wzmożonych przewozów jesienno zimowych oraz konieczności ogrzewania pociągów osobowych. W miesiącach tych wzrasta również bardzo poważnie zapotrzebowanie na węgiel dla celów opałowych ludności.

Przedstawione na wykresie przy pomocy dwóch linii wydobycie węgla oraz jego zużycie dają charakterystyczne linie. Pierwsza — wydobycie, będzie linią prostą o pewnych nieznacznych załamaniach, z lekkim wzniesieniem w okresie ostatnich miesięcy roku. Druga — ilustrująca zużycie — da obraz siodła o zapadzie w okresie II i III kwartału. Oznacza to, że w okresie miesięcy wiosennych i letnich występuje pewna pozorną nadwyżka węgla, która gdzieś musi być ulokowana. Nadwyżka ta, zresztą jak powiedziano powyżej — pozorną, znajdzie w pełni użytkowanie w okresach jesieni i zimy, gdyż zapotrzebowanie przemysłów w tym okresie znacznie przekracza wydobycie węgla.

Zapad miesięcy wiosenno-letnich jest rzędu kilku milionów ton i stąd powstaje poważny problem ulokowania tych chwilowych nadwyżek.

Dla rozwiązania tego problemu istnieją właściwie jedynie dwie możliwości: nadwyżkę pozostawić na kopalniach, lub też ulokować ją w zakładach przemysłowych jako zapas na okres wzmożonego zużycia.

Rozwiązanie pierwsze jest niezmiernie trudne i niebezpieczne. Pociąga ono za sobą konieczność zwałowania na kopalniach, zresztą ograniczonych terenowo, na skutek rozbudowy kilku milionów ton węgla, które należałoby w okresie jesieni i zimy przewieźć dodatkowo do odbiorców, poza przewozem pochodzącym z normalnego wydobycia węgla w tych okresach. Zdaje się nie ulegać wątpliwości że rozwiązanie takie jest niemożliwe, gdyż abstrahując od możliwości technicznych podjęcia ze zwałów na kopalniach wielu milionów

ton węgla — jego dostawa do odbiorców byłaby wręcz niemożliwa.

Druga możliwość jedynie słuszną w naszych warunkach, to stworzenie **łatem w zakładach przemysłowych**, których liczba przekracza już dzisiaj wiele tysięcy — zapasów, gwarantujących pełne pokrycie potrzeb w okresie wzmożonego zużycia miesięcy jesienno-zimowych.

Rozwiązanie to umożliwia pełne wykorzystanie taboru PKP w okresie mniejszych przewozów występujących z reguły łatem, a jednocześnie zamiast konieczności magazynowania węgla na kilkudziesięciu kopalniach, daje możliwość rozwiezienia tych ilości oraz ich ulokowania w tysiącach punktów kraju.

Należałoby się zastanowić ze względu na specyfikę węgla oraz nierównomierność jego zużycia — nad stworzeniem w kilku punktach kraju bardzo poważnych magazynów węgla, skąd w okresie miesięcy zimowych można by już lokalnymi środkami dostarczać go do zakładów przemysłowych, względnie do innych poważniejszych odbiorców węgla.

Magazyny takie winny być rozmieszczone możliwie daleko od zagłębia węglowego, aby w okresie szczytowych przewozów ograniczyć dalekie przewozy kolejowe i zmniejszyć tym samym wskaźnik obrotu wagonów. Poza tym dla przewozów lokalnych — szczególnie w okresie od grudnia do marca, można by z powodzeniem używać wagony kolejowe, przeznaczone wyłącznie do krótkich przebiegów. Z wagonów tych w poważnym stopniu korzysta przemysł cukrowniczy w czasie kampanii dla przewożenia na krótkie odległości buraków cukrowych. Są to wagony, które zasadniczo nie mogą być używane dla dalszych przebiegów ze względu na ich stan techniczny. Wagony te obok trakcji samochodowej i ciągników mogłyby w poważnym stopniu służyć dla lokalnych przewozów od magazynów węglowych, położonych w niedużej odległości — do wielkich ośrodków przemysłowych szczególnie węglochłonnych.

Szczegółowe badania zużycia węgla wykazałyby słusność lokalizacji takich poważnych zasobników węglowych, stanowiących rezerwę na okres zimowy oraz ich niezbędną ilość. Wydaje się, że tego rodzaju rozwiązanie będzie dla dobra gospodarki nieodzowne.

W artykule podaliśmy węglowe zagadnienia, różniące ekonomikę węgla od ekonomiki innych przemysłów. Wyszczególnione momenty stanowią o szczególnej specyfice problemu węglowego i z tego względu muszą być brane w rachubę tak ze strony przemysłu węglowego jak i szerokich rzesz użytkowników węgla, jakim jest przemysł oraz PKP. Artykuł ten nie ma za zadanie szczegółowej analizy wszystkich podstawowych problemów, a ma jedynie stanowić krótki przegląd zagadnień, szczególnie jaskrawo występujących w ekonomice węgla.

Poważne i specyficzne zagadnienia występujące w gospodarce podstawowego surowca energetycznego i chemicznego jakim jest węgiel,



wymagają szczególnie wnikliwej współpracy aparatu dystrybucji oraz aparatu zaopatrzenia.

Aparat zaopatrzenia resortów, centralnych zarządów oraz poszczególnych zakładów przemysłowych nie może w obliczu specyficznych problemów występujących w gospodarce węglem podchodzić do tych zagadnień wyłącznie z ciasnego punktu widzenia swoich zakładów.

Mgr inż. BOLESŁAW KIERSKI

## Zagadnienie racjonalnej gospodarki cegłą w r. 1953 w planach postępu technicznego budownictwa

Występujące w roku 1953 trudności na odcinku zaopatrzenia w podstawowe materiały budowlane stwarzają konieczność przedsięwzięcia wszelkich środków technicznych i organizacyjnych, w celu jak najbardziej oszczędnego ich stosowania i racjonalnego wykorzystania własności technicznych.

Zagadnienie to stanowi podstawowy problem polityki materiałowej na obecnym etapie i rozwiązane być musi równolegle na odcinku wykonawstwa, projektowania i produkcji. Na tej bowiem jedynie drodze uzyskane być mogą efekty oszczędnościowe, pozwalające w efekcie końcowym na zharmonizowanie potrzeb z możliwościami produkcyjnymi.

Duże możliwości w zakresie ograniczenia zużycia materiałów budowlanych związane są ściśle z postępowaniem technicznym w budownictwie, a dla ujawnienia niewykorzystanych rezerw materiałowych konieczne jest dalsze zaostreżenie reżimu oszczędnościowego, stanowiącego najważniejszą dźwignię rozwoju gospodarki narodowej. Tow. G. M. Malenkov w referacie sprawozdawczym Komitetu Centralnego KPZR stwierdził:

*„Im pełniej i racjonalniej będą wykorzystane zasoby produkcyjne, im oszczędniej i skrupulatniej będziemy prowadzić naszą gospodarkę, tym większe sukcesy odniesiemy w rozwoju wszystkich gałęzi gospodarki narodowej, tym większe rezultaty osiągniemy w podniesieniu materiałowego i kulturalnego poziomu życia narodu“.*

W roku bieżącym pojawiły się trudności w dziedzinie zaopatrzenia w cegłę, w związku z czym na wielu odcinkach gospodarczych prowadzona jest walka o ograniczenie jej zużycia.

Zagadnienie oszczędności cegły zostało w pełni docenione w planach postępu technicznego Ministerstwa Budownictwa Miast i Osiedli i Ministerstwa Budownictwa Przemysłowego na rok 1953, które ustalają konkretne i mobilizujące zadania oszczędnościowe dla wykonawstwa, biur projektów i instytutów naukowo-badawczych.

Podstawowe środki oszczędnościowe przedsięwzięte w budownictwie miejskim sprowadzają się m. in. do:

1. Rozszerzenia stosowania fundamentów z kamienia.

2. Wprowadzenia systemu wykonywania murów szczelinowych z zasypką. W oparciu o doświadczenia radzieckich racjonalizatorów Popowa i Orlachima zastosowany został przez bryga-

Zagadnienie racjonalnego wykorzystania taboru kolejowego w gospodarce narodowej oraz właściwe rozwiązanie racjonalnego tworzenia zapasów paliwa wymaga, jak powiedziano powyżej, kompleksowego ujęcia, które musi uwzględniać interesy producenta oraz szerokiej rzeszy użytkowników węgla w interesie gospodarki narodowej.

dę ob. Jelenia przy budowie miasta Nowe Tychy systemem murowania ścian konstrukcyjnych, polegający na zastępowaniu cegły wewnątrz muru zasypką żużło lub gruzobetonową w stosunku jednostek: 1 cementu — 2 piasku i 8 żużla (gruzu). System ten rozszerzony został na inne brygady i pozwolił na zwiększenie wydajności pracy do 180% normy. Należy podkreślić, że wykonywane systemem Popowa i Orlachima mury szczelinowe, pod względem akumulacji ciepła i wytrzymałości spełniają całkowicie warunki murów pełnoprofilowych z cegły.

3. Zmniejszenia grubości ścian zewnętrznych w drodze ocieplania ich płytami pilśniowymi porowatymi, płytami wiórowo-cementowymi itp.

4. Dalszej eliminacji cegły w ściankach działkowych przez zastępowanie jej elementami gipsowymi (dyle, płyty itp.), płytami wiórowo-cementowymi itp.

5. Dalszego rozszerzenia stosowania w murach bloków gazobetonowych „Siporex“, „Ytong“ — prefabrykowanych elementów ściennych gruzo i żużlobetonowych, żużłowapiennych itp.

Największe efekty oszczędnościowe uzyskane zostaną w drodze rozszerzenia stosowania betonów lekkich, w związku z czym zakres produkcji i asortyment tych materiałów powinien być stale powiększany przy wykorzystaniu dotychczasowych doświadczeń, postępu technicznego i osiągnięć racjonalizatorskich.

Z porównania zużycia „Siporexu“ i „Ytongu“ do budynków wykonanych całkowicie z betonów lekkich, z budynkami o tej samej kubaturze wykonanymi z cegły wynika, że 1 m<sup>3</sup> „Siporexu“ i „Ytongu“ zastępuje około 600 sztuk cegły.

Zagadnienie oszczędności cegły w budownictwie przemysłowym jest rozwiązywane w roku bieżącym m. in. przy zastosowaniu następujących środków technicznych: 1) rozszerzenie stosowania fundamentów z kamienia łamanego w miejsce fundamentów z cegły; 2) zastosowanie przy wykonywaniu ścian prefabrykowanych elementów gruzobetonowych, żużlobetonowych i pianobetonowych; 3) eliminowanie cegły w ścianach działkowych przez zastępowanie jej pustakami gruzo i żużlobetonowymi, płytami wiórowocementowymi itp.; 4) stosowanie murów oszczędnościowych (szczelinowych z zasypką) i ocieplonych o zmniejszonej grubości.

Ograniczenie zużycia cegły w budownictwie wiejskim realizowane jest w roku 1953 przez: 1) stosowanie w jak najszerszym zakresie kamienia



łamanego do fundamentów murów ściennych, piwnicznych, podmurówek itp. w budynkach inwentarskich i mieszkalnych, przy najdalej idącym wykorzystaniu kamienia miejscowego; 2) rozszerzenie zakresu stosowania murów szczelinowych; 3) rozszerzenie zakresu stosowania elementów gruzo i żużlobetonowych, żużłopapienych, ścian monolitycznych z żużla, gliny i wyrobów z gliny np. tzw. „samanów“ itp. przy wykonywaniu murów; 4) rozszerzenie stosowania płyt i mat trzcinowych, płyt trzcinobetonowych, płyt słomianych „Stramił“, płyt pilśniowych, płyt wiórowo-cementowych itp. do wykonywania ścian zewnętrznych i działowych oraz jako materiałów ocieplających ściany zewnętrzne.

Niezależnie od przedsięwziętych środków technicznych, dodatkowe oszczędności cegły osiągnięte zostaną na odcinku projektowania, przez unowocześnienie metod obliczania i projektowania konstrukcji murowych oraz wprowadzenie nowych zasad obliczania murów oporowych i ścian.

Poza tym podniesienie racjonalnej gospodarki na placach budów jest jednym ze źródeł zmniejszenia zużycia cegły i wymaga zaostrzenia dyscypliny na tym odcinku. Z obserwacji terenu i kontroli dostaw cegły wynika, że ilość stłuczek sięga niekiedy do 20%. Przyczyną tego jest w wielu wypadkach nieodpowiednia jakość cegły oraz niewłaściwe obchodzenie się z tym materiałem przy transporcie, wymagającym dużej ilości manipulacji (wielokrotne za i wyładunki).

Według norm radzieckich straty w cegle mogą wynosić:

|                              |          |
|------------------------------|----------|
| podczas magazynowania        | — 0,45 % |
| w czasie załadunku           | — 0,50 % |
| w czasie wyładunku           | — 1,00 % |
| podczas przewozu samochodami | — 1,50 % |
| podczas przewozu wozami      | — 1,25 % |
| razem                        | 4,70 %   |

Aby efekty oszczędnościowe w gospodarce cegłą mogły być w pełni realizowane, nieodzowne jest odpowiednie docenienie tego zagadnienia w dziedzinie produkcji i transportu. Racjonalizacja produkcji powinna znaleźć wyraz przede wszystkim w polepszeniu jakości cegły w drodze wyeliminowania braków powstałych na skutek nieodpowiedniego doboru i wymieszania surow-

ców, wad agregatów, niewłaściwego suszenia i wypału oraz rozszerzenia produkcji cegły dziurawki pojedynczej, podwójnej i poczwórnej, która może być szeroko stosowana w budownictwie. Zmiana asortymentu cegły stwarza możliwości powiększenia produkcji globalnej.

Według źródeł radzieckich czas suszenia cegły kształtuje się w stosunku wprost proporcjonalnym do grubości suszonego przedmiotu, co w dużym stopniu wpływa na zwiększenie przelotowości suszarń, przy alternatywie powiększenia produkcji cegły dziurawki.

Według inż. W. Sikorskiego i mgra T. Wachowiaka (artykuł pt. „Racjonalizacja produkcji ceramiki budowlanej“ — Materiały Budowlane nr 2, luty 1953 r) czas suszenia cegły dziurawki jest ok. 40% mniejszy niż cegły pełnej, wydajność pieców jest większa o 30%, koszt wypału cegły dziurawki wynosi 25% kosztów wypału cegły pełnej, powiększenie produkcji cegły dziurawki pozwala na uzyskanie dużych oszczędności środków transportu (do 20-tonowego wagonu wchodzi 5.000 szt. cegły pełnej, a 9.000 szt. cegły dziurawki).

W dziedzinie transportu istnieją również możliwości oszczędności cegły. Nowoczesne metody transportu cegły w kontenerach (pojemnikach) znalazły szerokie zastosowanie w Związku Radzieckim. Konteneryzacja cegły, poza zmniejszeniem ilości stłuczki, daje duże korzyści przez zmniejszenie pracochłonności działań za i wyładunkowych oraz najekonomiczniej rozwiązuje problem transportu. Zagadnienie to musi być odpowiednio docenione przede wszystkim w przemyśle ceramiki budowlanej i w budownictwie.

Plan na rok 1953 stawia przed budownictwem i przemysłem ceramicznym trudne zadania w zakresie oszczędności cegły, których realizacja wymaga pełnego wykorzystania wszelkich środków wynikających z postępu technicznego na obecnym etapie, w oparciu o doświadczenia Związku Radzieckiego i przodujących krajów Demokracji Ludowej.

Pozytywne rozwiązanie problemu zaopatrzenia w cegłę — to gwarancja wykonania planowych inwestycji budownictwa, to stworzenie dla innych gałęzi gospodarki narodowej nowych mocy produkcyjnych i zdolności eksploatacyjnych.

**G. SOLOMON**  
kand. nauk techn.

## Zamiana rur metalowych na szklane w budownictwie\*)

Trust „Mosenergomontaż“ Zarządu Miejskiego Budownictwa Mieszkaniowego, włączywszy się do walki o oszczędność metali i polepszenie jakości robót budowlanych przy równoczesnym obniżeniu kosztów tych robót, stosuje na szeroką skalę przy zakładaniu krytych przewodów elektrycznych zamiast metalowych rur gazowych — rury szklane. Pozwala to na otrzymanie poważnej oszczędności metali przy budowie wielopiętrowych budynków mieszkalnych.

Na przykład, obliczenia przeprowadzone przy budowie 9-piętrowego domu mieszkalnego nr 37 wznoszonego obecnie w Moskwie przy ulicy Nowo-Pieszczonej wykazują, że tylko w tym jednym domu przez zamianę rur metalowych na szklane oszczędzi się 1840 m b. rur metalowych lub 246 kg wyrobów metalowych. Poza tym rury szklane, dzięki swoim właściwościom są znacznie trwalsze niż metalowe, które, jak wiadomo, ulegają korozji.

Niezależnie od oszczędności metali, stosowanie rur szklanych do krytych przewodów elektrycznych wyklucza wpływ prądu przez ścianki

\* tłum. z „Za Ekonomiju Matierjałow“ nr 4/53

rur, zdarzający się przy rurach metalowych; rury szklane tworzą zatem bardziej sprzyjające warunki eksploatacji z punktu widzenia techniki bezpieczeństwa.

Należy również uwzględnić, że obróbka rur szklanych (gięcie, nagwintowanie) jest mniej pracochłonna, niż obróbka rur metalowych. Rury szklane w odróżnieniu od metalowych nie wymagają ani wewnętrznego ani zewnętrznego oczyszczenia i malowania lakierami, co pozwala uniknąć bardzo pracochłonnych operacji.

Cena rur szklanych jest znacznie niższa niż metalowych. Porównawcze ceny w zależności od wymiarów obrazuje następujące zestawienie:

| Wymiary rur<br>cale | Cena 1 metra bież. |                |
|---------------------|--------------------|----------------|
|                     | rury metalowej     | rury szklanej  |
| 1/2                 | 1 rub. 90 kop.     | 1 rub. 20 kop. |
| 1                   | 2 „ 60 „           | 1 „ 60 „       |
| 1 1/4               | 3 „ 02 „           | 1 „ 75 „       |
| 1 1/2               | 3 „ 72 „           | 2 „ 20 „       |
| 2                   | 4 „ 85 „           | 2 „ 78 „       |

Wadą rur szklanych jest tłuczenie się ich przy przeprowadzaniu robót montażowych. Wada ta jednak może być usunięta przy uważnym i dokładnym wykonywaniu robót, związanych z układaniem rur szklanych.

**JAN BRONIKOWSKI**

## Z doświadczeń gospodarki magazynowej hutnictwa

Rozwijający się stale przemysł hutniczy pochłania olbrzymią masę materiałów, sięgającą dziesiątków milionów ton obrotu rocznego. Strukturę tej masy surowców, materiałów pomocniczych i urządzeń technicznych charakteryzuje fakt, że w dużym zakładzie obejmuje ona około 30 tys. asortymentów.

Obrót tak potężną i zróżnicowaną masą materiałów stwarza bardzo poważne trudności w planowaniu, realizacji planu zaopatrzenia i wszystkich wynikających stąd czynności, np. zamawianiu, przyjmowaniu, ewidencjonowaniu, magazynowaniu oraz wydawaniu materiałów do zużycia. Trudności te pogłębia w zagadnieniach gospodarki magazynowej słabo wyposażona technicznie i zbyt szczupła przestrzeń magazynów i składowisk. Ilustruje to przykład dwóch CZP hutniczych, gdzie ilość posiadanych pomieszczeń magazynowych wynosi około 600 o przestrzeni około 170 tys. m<sup>2</sup>, podczas gdy istotna potrzeba wynosi 212 racjonalnie urządzonych magazynów o przestrzeni 280 tys. m<sup>2</sup>.

Takie rozproszkowanie często prowizorycznych miejsc magazynowania materiałów (w dużej hucie ok. 80 miejsc) nie pozwala na właściwe zorganizowanie gospodarki magazynowej, stwarzając często warunki sprzyjające marnotrawstwu materiałów. Dla przykładu, założmy że na każdą tonę ulega zniszczeniu choćby jeden kg np. węgla, koksu, rudy, gliny, żelaza, drzewa, materiałów

W poszukiwaniu lepszego sposobu układania szklanych rur brygadier I-go Specjalizowanego Zarządu Montażowego Trustu „Mosenergomontaż” tow. Proszkin, wspólnie z personelem technicznym tego Zarządu, wprowadził montowanie rur szklanych nie u sufitów piętra lecz w konstrukcji podłóg pięter, znajdujących się poniżej. W tym celu przed asfaltowaniem podłogi czasowo układa się na niej listewki drewniane w określonych miejscach, w których będą zakładane przewody elektryczne, po czym umieszcza się asfaltową podkładkę pod parkietem podłogi. Nie czekając na zupełne wystygnięcie asfaltu, wyjmując się z podłogi listewki drewniane, które pozostawiły po sobie w asfalcie bruzdy. W te bruzdy układa się rury szklane.

Dzięki temu sposobowi układania rur odpada pracochłonna robota przebijania bruzd w żelazobetonowych nakładkach. Nowa metoda układania rur oprócz skrócenia terminów montażu, pozwala na obniżenie kosztów robót montażowych. W ten sposób koszt robót montażowych w budynku nr 37 przy ulicy Nowo-Pieszczałnej został zmniejszony o 9536 rub. co wynosiło 23% ogólnego kosztu robót montażowych zakładania przewodów elektrycznych.

Stosowanie do krytych przewodów elektrycznych rur szklanych zamiast metalowych i postępowe metody robót montażowych pozwalają na zaoszczędzenie dużych ilości metali, obniżając jednocześnie koszt robót budowlano-montażowych.

ogniotrwałych itp. przez rozsypanie, zgniecenie i inne wypadki złej gospodarki; przy obrocie milionów ton w ciągu roku gospodarka narodowa traci miliony kilogramów, czyli tysiące ton cennych surowców. Dlatego też prawidłowe zorganizowanie gospodarki magazynowej, przy konieczności pełnej mobilizacji istniejących na tym odcinku rezerw ludzkich i technicznych i usunięciu wszelkich źródeł marnotrawstwa materiałowego nabiera szczególnego znaczenia w resorcie hutnictwa.

Niestety trzeba stwierdzić, że gospodarka magazynowa nie jest jeszcze dostatecznie doceniana. Dowodzą tego przeprowadzane kontrole przez organa inspekcyjne, które stwierdziły, że kierownictwa zakładów, zaabsorbowane bez reszty zagadnieniami planów produkcyjnych, często wykonując je „za wszelką cenę”, mało na ogół interesują się zagadnieniami materiałowymi. Kierownictwa zakładów nie doceniają na ogół wagi potrzeb gospodarki magazynowej, nie zdając sobie sprawy z wielkości strat materiałowych, wynikających ze złej gospodarki magazynowej. Owocem takiego ustosunkowania się jest brak pomocy dla służby zaopatrzenia w stałym i systematycznym porządkowaniu i usprawnianiu gospodarki magazynowej.

Podniesienie poziomu gospodarki magazynowej zależy od wyposażenia magazynów w odpowiednie pomieszczenia i urządzenia, w personel

posiadający właściwe kwalifikacje, a wreszcie od należytego zorganizowania pracy w magazynach. Braki istniejące w tym zakresie dałyby się usunąć przy większym zainteresowaniu kierownictwa zakładów gospodarką magazynową. Tymczasem w praktyce obserwuje się coś wręcz przeciwnego, np. do pracy w magazynach przeznacza się przede wszystkim starców, inwalidów, względnie pracowników bez żadnych kwalifikacji fachowych; poza tym kierownictwo za mało wykorzystuje swe możliwości administracji gospodarczej dla przeprowadzenia niezbędnych napraw, adaptacji pomieszczeń magazynowych i uporządkowania składowisk otwartych. Niekiedy czyni się zbyt mało wysiłków dla podniesienia kwalifikacji personelu magazynowego. Szkolenie wewnątrzzakładowe prowadzone jest głównie dla personelu technicznego natomiast służba magazynowa, poza nielicznymi wyjątkami, pozostawiona jest na uboczu. Z drugiej strony sama służba magazynowa na ogół za mało stara się zainteresować dyrekcje zakładów swoimi zagadnieniami i dlatego nie wywalczyła sobie należytego miejsca w życiu przedsiębiorstwa.

Należy przypuszczać, że gdyby kierownictwo zaopatrzenia, a nawet poszczególni zainteresowani pracownicy magazynowi, często, nawet codziennie przedstawiali dyrekcji swoje bolączki i trudności, wskazywali źródła marnotrawstwa oraz sposoby ich usunięcia w formie konkretnych propozycji, przystosowanych do warunków zakładu, to w końcu znaleźliby silniejsze niż dotychczas poparcie i zrozumienie.

Ten krótki szkic sytuacji gospodarki magazynowej w hutnictwie wskazuje na konieczność podjęcia intensywnych starań w kierunku zmiany tego stanu na lepsze, przy współpracy i zrozumieniu wszystkich zainteresowanych czynników. Dotychczasowe wysiłki dały pewną poprawę, lecz nie przyniosły radykalnej zmiany istniejącego stanu w tej dziedzinie. I tak Centralny Zarząd Zaopatrzenia Hutnictwa przeprowadzał w drodze lokalnych inspekcji szczegółową ocenę stanu gospodarki magazynowej wszystkich zakładów, dając instrukcje i zalecenia poszczególnym CZP i zakładom dla usunięcia konkretnych niedomagań.

W zakresie kompleksowego instruktarza, w oparciu o zarządzenie Przewodniczącego PKPG nr 420 z dnia 7.11.1951 r. — CZZ opracował i przekazał zakładom obszerną instrukcję, na podstawie której zakłady miały opracować regulaminy pracy w magazynach z uwzględnieniem warunków lokalnych w zakresie organizacji służby magazynowej i jej zadań, wykonywanych czynności na poszczególnych stanowiskach, praw i obowiązków obsady osobowej, przepisów lokalnych w zakresie zabezpieczenia przed kradzieżą, bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz bezpieczeństwa i higieny pracy, zasad przechowywania i konserwacji materiałów itd. Wydaniem i rozprowadzeniem instrukcji uczyniono krok naprzód w wytyczeniu służbie magazynowej kierunku dla usprawnienia gospodarki. Nie wszystkie jednak postanowienia instrukcji mogły być w praktyce w terenie stosowane i przestrzegane, z uwagi na

brak ekonomicznie urządzonej przestrzeni magazynowej, wobec czego zakłady nadal zmuszone są często do prowizorycznego składowania materiałów zaopatrzeniowych w pomieszczeniach zastępczych.

Dla usunięcia tych trudności Minister Hutnictwa zarządzeniem nr 70 z dnia 7.VI. 52 r. polecił dyrektorom przedsiębiorstw i innym jednostkom organizacyjnym wchodzącym w skład resortu, ustalić zasadnicze powody które stoją na przeszkodzie pełnego stosowania przepisów instrukcji. W oparciu o przeprowadzone ustalenia zakłady miały opracować plany doraźnych usprawnień magazynowych, w których należało przewidzieć konieczność: 1) dokonania niezbędnych napraw budynków i urządzeń wewnątrzmagazynowych; 2) przesunięcia magazynów do pomieszczeń zapewniających właściwe zabezpieczenie materiałów; 3) dokonania kapitalnych remontów pomieszczeń magazynowych; 4) dokonania niezbędnych inwestycji magazynowych.

Równocześnie kierownictwa zakładów zobowiązane były do: 1) natychmiastowego przydzielenia niezbędnych pomieszczeń magazynowych i przestrzeni składowisk na cele magazynowania materiałów zaopatrzeniowych, w wypadkach, gdy dotychczasowe przechowywanie nie odpowiadało warunkom prawidłowego magazynowania, 2) niezwłocznego przystąpienia do realizacji ustalonych usprawnień magazynowych sposobem gospodarczym oraz w ramach funduszu na kapitalne remonty w obecnych pomieszczeniach magazynowych, które nie odpowiadają przepisom obowiązującej instrukcji o magazynowaniu; 3) przydzielenia gospodarce magazynowej potrzebnej ilości fachowego i odpowiedzialnego personelu oraz zorganizowania stałego nadzoru nad zabezpieczeniem warunków prawidłowego magazynowania i zapobiegania marnotrawstwu materiałów.

Centralne zarządy przemysłu wchodzące w skład resortu zobowiązane były do koordynacji i ścisłego nadzoru wykonania prac objętych planem doraźnych usprawnień, zaś dyrektor Centralnego Zarządu Zaopatrzenia — do nadzoru wykonania tego zarządzenia i składania sprawozdań z przebiegu realizacji.

W ten sposób wydana instrukcja na podstawie zarządzenia Przewodniczącego PKPG nr 420 oraz zarządzenie Ministra Hutnictwa nr 70 stworzyły formalne podstawy do podniesienia poziomu gospodarki magazynowej.

W trakcie wykonywania ww zarządzeń znalazły się zakłady, które próbowały, wychodząc z ogólnych założeń twierdzić, że prawidłowej gospodarki magazynowej nie można zorganizować z przyczyn obiektywnych tj. z braku pomieszczeń, braku urządzeń mechanicznych, braku personelu kwalifikowanego itp. Jednakże ciągła akcja instruktarzowo-kontrolna prowadzona przez CZZ w zakładach, połączona z konkretnym wskazywaniem efektywnych możliwości doraźnego uporządkowania gospodarki magazynowej oraz wydawanie zaleceń pokontrolnych, przełamywały te opory i przynosiły stopniowo rezultaty.



W drodze konsultacji ze wszystkimi centralnymi zarządami przemysłu ustalono podział kompetencji w zakresie koordynacji wykonania zakładowych planów usprawnień, pomiędzy pionem głównego mechanika, a działami inwestycji.

W myśl tych ustaleń pion głównego mechanika zobowiązano do koordynacji prac i zapewnienia odpowiednich środków w zakresie dokonania remontów i usprawnień w ramach funduszu na te cele. Natomiast na inwestycje nałożono odpowiedzialność za realizację zaplanowanych inwestycji wykonywanych systemem gospodarczym oraz obowiązek przeanalizowania istotnych potrzeb magazynowych i ujęcia w planach inwestycyjnych odpowiednich pozycji budowy magazynów.

Tak prowadzona akcja od chwili ukazania się obowiązujących w tej mierze zarządzeń przyniosła dość poważne wyniki. Dla ilustracji wystarczy przytoczyć przykłady usprawnień, które zostały wykonane w tym czasie: wykonano więc około 400 napraw lub remontów magazynowych, wyszukano i adaptowano do celów magazynowych wiele pomieszczeń nie użytkowanych dotychczas (dawne kuchnie, szopy, częściowo wypalone budynki itp.), zainstalowano liczne urządzenia ogrzewnicze, oświetleniowe i wentylacyjne, ogrodzono wiele składowisk oraz utwardzono ich podłoża, zabezpieczono niszczące pod wpływami atmosferycznymi materiały składowane dotychczas na wolnym powietrzu, wyposażono magazyny w urządzenia służące do przechowywania materiałów i transportu, naprawiono nawierzchnię dróg dojazdowych do magazynów itp. W wielu wypadkach przemieszczono materiały do odpowiedniejszych budynków, względnie do niewykorzystanych zabudowań.

Niezależnie od tego, proporcjonalnie do możliwości, plany inwestycyjne w budownictwie przewidują budowę kilku centralnych magazynów technicznego zaopatrzenia oraz kilkadziesiąt innych, specjalnych, jak dla olejów i smarów, materiałów ogniotrwałych itp.

Wykonane w powyższym zakresie prace znacznie polepszyły dotychczasowe warunki magazynowania materiałów oraz usprawniły działalność magazynów.

Wymienione przykłady świadczą, że zrobiono w tej dziedzinie dużo, ale nie wszystko, gdyż te same zakłady nie potrafiły przeprowadzić jeszcze stukilkudziesięciu zaplanowanych usprawnień z kategorii poprzednio wymienionych. Wprawdzie niektóre zakłady nie mogły wykonać pewnych prac na skutek trudności obiektywnych, których nie były w stanie rozwiązać we własnym zakresie (brak ludzi, przydziałów materiałowych itp.). Należy wspomnieć jednak, że w tych zakładach, gdzie w najszerszym zakresie wprowadzono usprawnienia magazynowe, nastąpiło to przeważnie z inicjatywy kierownictwa i pracowników gospodarki magazynowej oraz dzięki ich walce i wysiłkom w kierunku poprawy warunków organizacyjnych pracy na tym odcinku.

Poprawa technicznych warunków magazynowania nie może przynieść pełnych rezultatów, jeżeli równolegle dyrekcje zakładów nie będą należycie doceniać gospodarki magazynowej i pracy tej służby, nie będą podnosiły jej znaczenia

w mechanizmie całego zakładu, nie będą troszczyć się o dobór kadr magazynowych i o stałe ich doszkalanie.

Poza tym w wyniku zebranych doświadczeń wydaje się, że władze zwierzchnie winny z jednej strony ułatwiać zakładom otrzymywanie odpowiednich funduszy i przydziałów materiałowych na cele magazynowe, z drugiej zaś strony dalej prowadzić intensywną akcję instruktarzowo-kontrolną. Natomiast służba magazynowa winna dążyć z całą świadomością i konsekwencją do stosowania w praktyce w całej rozciągłości obowiązujących przepisów, instrukcji i zarządzeń dotyczących gospodarki magazynowej, w celu polepszenia organizacyjnych warunków pracy.

Walka o poprawę stanu gospodarki magazynowej nie może być traktowana jedynie jako akcja dorywcza, lecz musi mieć charakter ciągły i konsekwentny. Jednym z naczelných przejawów tej walki jest przeszkolenie personelu magazynowego w zakładach w zakresie stosowania przepisów instrukcji o właściwym magazynowaniu i konserwacji materiałów oraz stosowania ich w praktyce.

Dlatego Centralny Zarząd Zaopatrzenia wspólnie z Centralnym Zarządem Szkolenia Zawodowego zorganizowały dwutygodniowe kursy dla magazynierów. Kursy te przeprowadzono w 4 turnusach w marcu, kwietniu i maju br. przeszkalając około 140 magazynierów.

Szkolenie oparto o szczegółowy program, który miał zapewnić pracownikom magazynów opanowanie najniezbędniejszych wiadomości z zakresu organizacji, ekonomiki i techniki pracy w magazynach zaopatrzeniowych, ujmując następujące zagadnienia: wiadomości o Polsce współczesnej, materiałoznawstwo branżowe w połączeniu z zasadami przechowywania i konserwacji, organizację magazynów oraz czynności i operacje gospodarki magazynowej, podstawy księgowości materiałowej oraz niektóre wybrane wiadomości z ekonomiki przemysłu.

Opinia terenu, tj. kierownictwa służby zaopatrzenia zakładów potwierdza celowość tego typu szkolenia, a praktyka dowodzi, że przeszkoleni magazynierzy wykazali właściwy stosunek do pracy.

Nakazem chwili wynikającym z zasad gospodarki socjalistycznej jest, ażeby magazynier osiągnął pełne kwalifikacje, jak również, aby zrozumiał, że nowe stosunki społeczne wyznaczyły mu całkiem inną rolę, niż w gospodarce kapitalistycznej. Trzeba aby wytworzył się u niego świadomy stosunek do pracy i obowiązku należytego zabezpieczenia przed zniszczeniem materiałów, które społeczeństwo powierzyło jego opiece. Przy takim stosunku do swych zadań magazynier musi przejawiać inicjatywę i energię w zakresie dobrej konserwacji, prawidłowej organizacji przechowywania materiałów i stałego usprawniania warunków pracy w magazynach.

Podniesienie kwalifikacji personelu magazynowego przy równoczesnym rozwiązaniu uprzednio poruszonych problemów pozwoli na dalsze, poważniejsze usprawnienie gospodarki magazynowej w hutnictwie.



# Wyjaśnienia do artykułu „Typizacja źródłem oszczędności” („Gospodarka Materialowa” Nr 6 z dnia 31. 3. 1953)

W związku z notowanymi wątpliwościami odnośnie porównania Polskich Norm z zarządzeniem PKPG Nr 64 i 65 z dnia 10 marca 1953 r. wyjaśniam, co następuje:

1) Rury i kształtki żeliwne wodociągowe.

Typizacja kształtek (zarządzenie PKPG nr 65) oparta jest na normach DIN z ograniczeniem typów do produkcji. Ciężary wg. DIN obliczane są na podstawie wymiarów przy grubości ścianek, odpowiadających gładkiej rurze, a następnie powiększone o 15%, a przy łukach i kolanach

czając ilość typów do wykazywanych w w/w zarządzeniu.

2) Łączniki z żeliwa ciągłego.

W załączniku do zarządzenia Przewodniczącego PKPG nr 64 z dnia 10.3.53 została podana nomenklatura na łączniki z żeliwa ciągłego wg. katalogu Fabryki Łączników w Zawierciu „Erbe”. Ponieważ część asortymentu jest objęta normami PN, celem ułatwienia pracy biurom konstrukcyjnym podaje się odpowiedniki norm PN do podanych figur katalogowych.

| Nomenklatura wg katalogu „Erbe“ |      |
|---------------------------------|------|
| Mufy                            | Nr 2 |
| Kolana                          | „ 6  |
| Kolana red.                     | „ 6  |
| Kolana                          | „ 7  |
| Kolana —                        | „ 11 |
| Kolana                          | „ 12 |
| Kolana                          | „ 13 |
| Trójniki                        | „ 25 |
| Trójniki red.                   | „ 25 |
| Krzyże                          | „ 34 |
| Krzyże red.                     | „ 34 |
| Niple                           | „ 38 |
| Przeciwna-<br>krętki            | „ 44 |
| Niple red.                      | „ 45 |
| Korki                           | „ 46 |
| Srubunki                        | „ 48 |
| Srubunki                        | „ 54 |
| Srubunki                        | „ 59 |
| Srubunki                        | „ 60 |
| Niple grzej-<br>nikowe          | „ 79 |
| korki grzejni-<br>kowe          | „ 80 |
| „ redukcyjne                    | „ 80 |

o 20%. PKN opracował normy w oparciu też o normy DIN zmniejszając niektóre wymiary i asortymenty a ciężary obliczone są ściśle na podstawie wymiarów, gdzie grubość ścianki jest powiększona. W ten sposób powstały nieznaczne różnice w wymiarach i w ciężarach.

Zakład „Węgierska Górka” produkujący dotychczas wg. norm z 1882 r. i DIN przechodzi na normy polskie stosując wszędzie nowe wymiary. Okres przejścia na Nowe Normy Polskie przypuszczalny około trzech lat. Zasadniczej różnicy w montowaniu rurociągu w wymiarach kielichów i kołnierzy nie ma, gdyż są zgodne z dotychczas produkowanymi wg. norm DIN.

Polskie Wydawnictwa Gospodarcze wydały katalog „Żeliwne rury i kształtki ciśnieniowe Nr IS — 1”, w którym znajdują się szkice, dokładne wymiary i ciężary rur i kształtek wodociągowych.

Zarządzenie PKPG nr. 65 jest wyjątkiem z tego katalogu, którym należy się posługiwać, ograni-

| Nomenklatura wg Polskich Norm |                                               |
|-------------------------------|-----------------------------------------------|
| Złączki                       | LO—PN/H—74421                                 |
| Kolana                        | AD—PN/H—74394                                 |
| Kolana zwęż-<br>kowe          | A1—PN/H—74395                                 |
| Kolana                        | AOZ—PN/H—74394                                |
| brak norm                     | zastępuje śrubunki<br>grzejnikowe mosiężne    |
| brak norm                     |                                               |
| Łuki                          | FOZ—PN/H—74416                                |
| Trójniki                      | BO—PN/H—74396                                 |
| Trójniki                      |                                               |
| jednozwęzkowe                 | B1—PN/H—74398                                 |
| Czwórniki                     | CO—PN/H—74401                                 |
| Czwórniki                     |                                               |
| jednozwęzkowe                 | CI—PN/H—74403                                 |
| oraz czwórniki                |                                               |
| dwuzwęzkowe                   | C2—PN/H—74404                                 |
| Złączki wkręt-<br>ne          | MOZZ—PN/H—74423                               |
| Przeciwna-<br>krętki          | PoO—PN/H—74427                                |
| Złączki na-<br>krętnowkrętne  |                                               |
| zwężkowe                      | MIZ—PN/H—74425                                |
| Korki z obrze-<br>żem         | RObZ—PN/H—74429                               |
| Dwuzłączki<br>płaskie         | SO—PN/H—74430                                 |
| Dwuzłączki<br>stożkowe        | SoO—PN/H—74431                                |
| brak norm                     | zastępuje śrubunki<br>grzejnikowe<br>mosiężne |
| brak norm                     |                                               |
| brak norm                     |                                               |
| brak norm                     |                                               |
| brak norm                     |                                               |

W zarządzeniu przejęto oznaczenia katalogowe z uwagi na to, że niepełny asortyment został znormalizowany, a należało utrzymać jednolitość określić w podanej specyfikacji. Oznaczenia w/g katalogu „Erbe” są powszechnie stosowane i znane szerokiemu ogółowi odbiorców, gdy natomiast oznaczenia w/g PN nie są zupełnie popularne.

Podania oznaczeń katalogowych nie należy zaliczać do błędów z uwagi na to, że jest rzeczą dopuszczalną i zaleconą posługiwać się oznaczeniami katalogowymi, które są uproszczone w odniesieniu do artykułów znormalizowanych.

Niedopuszczalne są tylko odchylenia wymiarowe, które w danym wypadku nie mają miejsca. Opracowane normy PN nie obejmują całego asortymentu łączników i w związku z wydanym zarządzeniem powinna zaistnieć konieczność przeprowadzenia normalizacji na typy dotychczas nie znormalizowane.

## Instrukcja

### o planowaniu zaopatrzenia materiałowego dla przedsiębiorstw budowlano-montażowych na 1954 r.

#### ROZDZIAŁ I

##### Ogólne zasady i tryb opracowania projektu planu zaopatrzenia materiałowego

###### § 1

1. Opracowanie planów zaopatrzenia materiałowego następuje w trzech etapach:

etap 1-szy: prace analityczne i przygotowawcze,  
etap 2-gi: opracowanie projektu planu zaopatrzenia,  
etap 3-ci: opracowanie szczegółowego planu zaopatrzenia w ramach planu techniczno-produkcyjno-finansowego.

2. Instrukcja niniejsza dotyczy w zakresie zaopatrzenia wyłącznie prac etapu 1-ego i 2-ego. Sposób wykonania prac 3-ego etapu ustalony zostanie w instrukcjach resortowych o sporządzaniu planów techniczno-produkcyjno-finansowych na rok 1954.

###### § 2

1. Zadaniem 1-ego etapu prac jest przygotowanie i przeanalizowanie wszystkich danych, które są niezbędne dla opracowania projektu planu zaopatrzenia względnie mogą być pomocne przy jego opracowaniu.

Równocześnie — prace 1-ego etapu powinny być wykorzystane jako podstawa do opracowania wskaźników dyrektywnych dla przedsiębiorstw do szczegółowego planu zaopatrzenia w ramach planu techniczno-produkcyjno-finansowego (3-ci etap).

2. W oparciu o wytyczne niniejszej instrukcji ministerstwa ustala szczegółową tematykę prac przygotowawczo-analitycznych oraz ustala jakie jednostki resortu i w jakich terminach są odpowiedzialne za wykonanie poszczególnych elementów tych prac.

Prace przygotowawczo-analityczne powinny być prowadzone na szczeblach:

- a) departamentów oraz centralnych zarządów ministerstw,
- b) instytutów naukowo-badawczych,
- c) przedsiębiorstw, którym zlecone zostanie wykonanie określonych zadań.

3. Przy prowadzeniu powyższych prac należy opierać się na uchwałach i wytycznych partii i rządu, ustaleniach planu sześcioletniego, jak również uwzględniać posiadane wiadomości o postępie technicznym i organizacyjnym, dane z zakresu kształtowania się sytuacji materiałowej, wiadomości o nowych i zastępczych materiałach budowlanych i montażowych itp.

4. Prace przygotowawcze do planu powinny polegać na ciągłej analizie wykonania wskaźników planu w celu wykrycia niewykorzystanych rezerw materiałowych, likwidacji wąskich przekrojów, podniesienia wydajności, zmniejszenia norm i wskaźników zużycia — w celu ustalenia mobilizujących norm i wskaźników zużycia niezbędnych dla prawidłowego opracowania projektu planu zaopatrzenia. Prace te powinny być prowadzone przy szerokim współudziale aktywu partyjno-gospodarczego jednostek wykonujących omawiane prace.

5. Prace przygotowawcze i analityczne do planu powinny być prowadzone w ciągu całego roku, przy czym główny wysiłek mający dać w efekcie dane do opracowania projektu planu zaopatrzenia powinien być skoncentrowany w okresie od m-ca maja do m-ca września.

###### § 3

1. Do podstawowych prac przygotowawczych i analitycznych należą:

- a) analiza profilu robót roku przedplanowego i analiza zużycia materiałów w roku przedplanowym;
  - b) uaktualnienie wskaźników zużycia materiałów stosowanych przy planowaniu zużycia materiałów na podstawową produkcję budowlano-montażową;
  - c) opracowanie statystycznych wskaźników zużycia materiałów w odniesieniu do 1 miln. zł przerobu oraz do 1 miln. zł w rodzajach budownictwa;
  - d) analiza kształtowania się zużycia materiałów stosowanych alternatywnie (materiały stropowe, ścienne, dachowe, podłogi, ogrzewanie, instalacje itp.) w celu ustalenia prawidłowych założeń w tym zakresie na rok planowy;
  - e) analiza kształtowania się zużycia materiałów deficytowych, nowych i zastępczych, w celu ustalenia zadań w zakresie stosowania materiałów nowych i zastępczych w roku planowym;
  - f) Wstępne uzgodnienie założeń do planu usprawnień organizacyjno-technicznych w zakresie oszczędności materiałowych w celu ustalenia zadań oszczędnościowych na odcinku zużycia materiałów;
  - g) badanie potrzeb materiałowych w zakresie wielkich placów budów, budów objętych umowami wieloletnimi — szczególnie w zakresie materiałów o długich cyklach realizacji zamówień;
  - h) analiza kosztów 1 m<sup>3</sup> różnych typów budynków w układzie tablic wydawnictwa PKPG nr 58a oraz kosztów jednostki rzeczowej w innych rodzajach budownictwa — w celu przekształcenia wskaźników zużycia materiałów na jednostkę rzeczową na wskaźniki odniesione do 1 miln. zł przerobu;
  - i) przygotowanie wniosków w sprawie wskaźników norm zapasów materiałowych, wg zasad instrukcji obowiązującej w tym zakresie;
  - j) przygotowanie średnich cen do planu, za pomocą analizy udziału poszczególnych sortymentów materiałowych w pozycjach grupowych wg nomenklatury planu zaopatrzenia;
  - k) ustalenie listy materiałowej do projektu planu zaopatrzenia materiałowego;
2. Ministerstwa mogą rozszerzyć i uzupełnić powyższą tematykę prac w zależności od specyfiki i zakresu prowadzonych robót budowlano-montażowych.
3. Ministerstwa powinny ustalić szczegółową metodę, tryb i terminy wykonania powyższych prac w ramach resortu.
4. Inwestorzy centralni obowiązani są do współpracy z ministerstwami nadzorującymi przedsiębiorstwa budowlano-montażowe w zakresie wykonania wymienionych wyżej prac przygotowawczo-analitycznych (w szczególności ust. 1 lit. b, e, g, h).
5. W §§ 4—9 podaje się przykładowo zakres ważniejszych zagadnień, które powinny być przedmiotem prac przygotowawczych i analitycznych do projektu planu, wg tematyki podanej wyżej.

###### § 4

Podstawowym elementem wpływającym na wielkość zużycia poszczególnych materiałów jest, obok rozmiaru zadań produkcyjnych, ich profil, tzn. udział poszczególnych rodzajów budownictwa oraz struktura robót, tzn. udział poszczególnych rodzajów robót, jak również stany zaawansowania wykonawstwa obiektów w poszczególnych rodzajach budownictwa.

Dlatego też — w celu prawidłowej oceny zadań produkcyjnych na rok planowy oraz zmian zachodzących w ich strukturze, należy badać kształtowanie się udziału rodzajów budownictwa i struktury robót w okresach ubiegłych. Dane takie przyczynią się do uzyskania prawidłowej ce-

ny w jakim stopniu zmiany struktury robót wpłyną na wzrost lub zmniejszenie zapotrzebowania poszczególnych materiałów.

Na przykład: zwiększenie udziału robót przemysłowych w stosunku do budownictwa mieszkaniowego i użyteczności publicznej powoduje wzrost zapotrzebowania na cement i żelazo w proporcji większej od wzrostu globalnych zadań produkcyjnych jednostki planującej. Podobnie — większy udział robót w stanach surowych w stosunku do robót wykończeniowych powoduje więcej niż proporcjonalny wzrost potrzeb materiałów zużywanych przede wszystkim w stanach surowych obiektów, jak: stal, cement, cegła, drewno.

#### § 5

Prace nad uaktualnieniem wskaźników zużycia materiałów powinny polegać na:

- 1) uwzględnieniu postępu technicznego w budownictwie na odcinkach oszczędniejszych rozwiązań konstrukcyjnych, stosowania nowych materiałów budowlanych oraz wprowadzania usprawnień organizacyjno-technicznych w procesach produkcji.
- 2) usunięciu błędów oraz nieuzasadnionych rezerw w dotychczasowych opracowaniach wskaźników.

Prace powyższe powinny być prowadzone przede wszystkim przez instytuty naukowo-badawcze oraz biura projektowe resortów wykonawstwa budowlanego oraz resortów inwestujących, przy wykorzystaniu doświadczeń przedsiębiorstw wykonawczych.

#### § 6

Dla właściwego określenia potrzeb materiałowych, niezbędne jest wyliczenie zużycia poszczególnych materiałów w stosunku do 1 miln. zł wartości wykonanych robót budowlano-montażowych.

W tym celu należy prowadzić stałą analizę zużycia podstawowych materiałów w stosunku do wartości przerobu. Analiza taka powinna być prowadzona w stosunku do 1 miln. zł przerobu globalnego (resortu, centralnych zarządów lub poszczególnych przedsiębiorstw), jak również w stosunku do najważniejszych rodzajów budownictwa.

Ponieważ obowiązująca sprawozdawczość przedsiębiorstw budowlano-montażowych nie przewiduje ewidencjonowania zużycia materiałów wg rodzajów budownictwa, opracowanie wskaźników statystycznych na niektóre ważniejsze rodzaje budownictwa powinno być prowadzone metodą reprezentatywną przez wybrane przedsiębiorstwa na placach budów o jednolitym profilu produkcji.

Należy również w tym zakresie zapewnić współpracę biur projektowych na odcinku wykorzystania istniejących dokumentacji na obiekty wykonywane w przeszłości dla ustalenia wskaźników.

#### § 7

Biorąc pod uwagę, że zużycie szeregu materiałów budowlanych zależy od przyjmowanych rozwiązań konstrukcyjnych w zakresie: stropów, konstrukcji ściennych, krycia dachów, krycia podłóg oraz rozwiązań wyposażenia instalacyjnego obiektów, należy poddać analizie oraz ustalić realne założenia udziału poszczególnych rozwiązań w całości zadań produkcyjnych resortu.

Prace te powinny być prowadzone przy współpracy zainteresowanych inwestorów oraz projektantów oraz powinny one uwzględniać postulaty prawidłowej polityki materiałowej (w zakresie ograniczenia zużycia materiałów deficytowych oraz realizacji oszczędności).

Ustalone założenia mogą przykładowo przedstawiać się w stosunku do budownictwa mieszkaniowego lub użyteczności publicznej, jak następuje:

- a) odnośnie konstrukcji ściennych —  
80% murów ceglanych  
20% „ „ żelbetowych
- b) odnośnie konstrukcji stropowych —  
40% stropów typu Kleina  
30% „ „ Ackermana  
50% „ „ prefabr.
- c) odnośnie rodzaju krycia dachów —  
40% dachów krytych dachówką  
55% „ „ papą  
5% „ „ blachą

- d) odnośnie rodzaju krycia podłóg —  
20% podłóg z desek białych  
50% „ „ z deszczulek posadzk.  
20% „ „ z lastrico  
10% „ „ cementowych

- e) odnośnie rodzaju ogrzewania —  
30% ogrzewania piecami  
70% „ „ kotłami c. o.

- f) odnośnie urządzeń instalacyjnych —  
30% budynków zgazyfikowanych  
90% „ „ zelektryfikowanych  
100% „ „ skanalizowanych.

#### § 8

Postęp techniczny budownictwa oraz deficyty niektórych materiałów tworzą wytyczne do wprowadzenia do użycia materiałów nowych i zastępczych. Na tym odcinku należy przełamać opory, powodowane zarówno przyzwyczajeniem i tradycją, jak również trudnościami w przyuczeniu kadr roboczych do poprawnego stosowania nowych materiałów, które nie pozwalają na racjonalne rozszerzenie stosowania materiałów nowych i zastępczych.

W tym celu należy przygotować wnioski co do rozszerzenia zastosowania materiałów nowych i zastępczych, stanowiące podstawę dla uruchomienia odpowiedniej produkcji tych materiałów oraz zawierające analizę wynikających stąd korzyści gospodarczych.

Przykładem takich wniosków może być rozszerzenie zastosowania materiałów zastępczych cegły, jak: pustaków, gruzo i żużło-cementowe, wyroby z Ytongu i Siporexu, płyty izolacyjne itp.

#### § 9

Prace przygotowawcze w zakresie ustalenia zadań oszczędnościowych powinny polegać na analizie założeń organizacyjno-technicznych, mających na celu zmniejszenie zużycia materiałów. Przykładem takich zadań mogą być:

- organizowanie centralnych baz materiałowych,
- organizowanie centralnych gięciarni-krajalni żelaza,
- przyspieszenie rotacji drewna usługowego,
- ekonomiczna gospodarka cegłą,
- organizowanie centralnych krajalni szkła, zakładów przygotowania zapraw,
- usprawnienie transportu zewnętrznego i wewnętrznego,
- założenie laboratoriów polowych itp.

#### § 10.

Niezależnie od prac przygotowawczo-analitycznych niezbędnych do opracowania projektu planu zaopatrzenia, a wymienionych § 3 nin. instrukcji, ministerstwa zleca prowadzenie analogicznych prac przygotowawczych do opracowania planu zaopatrzenia przedsiębiorstw w ramach ich planu techniczno-produkcyjno-finansowego (III etap prac nad N. P. G. na rok 1954).

#### § 11.

1. Opracowanie projektu planu zaopatrzenia materiałowego na rok 1954 (II etap prac nad NPG na rok 1954) powinno być wykonane:

- a) w Ministerstwie Budownictwa Przemysłowego — na szczeblu centralnego zarządu zaopatrzenia,
- b) w Ministerstwie Budownictwa Miast i Osiedli — na szczeblu centralnego zarządu zaopatrzenia oraz Zarządu Budowlanych Przedsiębiorstw Powiatowych,
- c) w pozostałych ministerstwach — na szczeblu centralnych zarządów nadzorujących przedsiębiorstwa budowlano-montażowe oraz przedsiębiorstw budowlano-montażowych bezpośrednio podległych Ministrowi.

2. Ministerstwa Budownictwa Przemysłowego oraz Budownictwa Miast i Osiedli mogą zlecić wykonanie części prac nad projektem planu zaopatrzenia wybranym centralnym zarządom budownictwa.

3. Projekty planów zaopatrzenia materiałowego wielkich placów budów powinny być opracowane wg. zasad ustalonych w §§ 20—31 nin. instrukcji.

## § 12.

1. Projekt planu zaopatrzenia opracowuje się w ujęciu rzeczowym i w ujęciu wartościowym.

Planowanie rzeczowe polega na tym, że zużycie danego materiału określa się w zestawieniach szczegółowych ilościowo i wartościowo na poszczególne cele zużycia.

2. Forma rzeczowa planu obejmuje nie wszystkie materiały zużywane przez jednostki danego resortu, lecz tylko te materiały spośród wyszczególnionych w wykazie Nr 29d, które zużywane są w większych ilościach lub mają ważniejsze znaczenie. W każdym razie należy w planie ująć rzeczowo te materiały, na które resorty otrzymały w 1953 roku bezpośrednie przydziały w ramach państwowego planu zaopatrzenia (materiały rozdzielane przez Rząd) i bezpośrednie przydziały z właściwych resortów i jednostek zbytu (materiały rozdzielane przez ministerstwa). Bezpośredni przydział oznacza, że resort otrzymał przydział określonego materiału imiennie, a nie z puli przeznaczonej dla drobnych odbiorców. W przypadku, gdy resort nie jest zorganizowany czy otrzymany przez niego przydział był przydziałem bezpośrednim, może zasięgnąć informacji we właściwej jednostce zbytu.

W poszczególnych uzasadnionych przypadkach ministerstwa mogą planować w ujęciu rzeczowym również i materiały nie wymienione w wykazie Nr 29d, o ile jednostki danego ministerstwa zużywają je masowo lub też o ile materiały te stanowią poważne pozycje w ujęciu wartościowym.

3. Planowanie wartościowe obejmuje wszystkie materiały, tzn. materiały planowane rzeczowo w ujęciu szczegółowym, stosownie do ust. 2, oraz wszystkie pozostałe materiały łącznie z podziałem tylko na zasadnicze rodzaje działalności: produkcję, (przemysłową, budowlano-montażową, inną działalność gospodarczą). Planowanie wartościowe tej grupy materiałów, tzn. materiałów nie planowanych rzeczowo występuje tylko w syntetycznym zestawieniu zbiorczym.

## § 13.

1. W projekcie planu zaopatrzenia zużycie materiałów ujmujemy się w różnych układach, w zależności od tego, jakim celem służy dany układ materiałów. Rozróżnia się następujące układy:

- 1) branżowy,
- 2) rodzajowy,
- 3) kalkulacyjny.

2. W układzie branżowym materiały są ujęte z podziałem na branże wg wykazu PKPG Nr 29d, a w ramach branż na poszczególne grupy przydziałowe (grupa przydziałowa równa się jednej pozycji wykazu Nr 29d). Układ branżowy służy do analizy potrzeb oraz do sporządzania centralnych bilansów materiałowych.

3. W układzie rodzajowym materiały występują w zestawieniu syntetycznym z podziałem na materiały podstawowe, paliwo i pozostałe materiały. Układ ten obejmuje grupy materiałów wg ramowego planu kont w ujęciu skróconym.

4. W układzie kalkulacyjnym występuje podział materiałów wg planu kosztów własnych na materiały bezpośrednie i materiały pośrednie. Również i ten układ stosuje się tylko w zestawieniu syntetycznym.

## § 14

1. Projekt planu zaopatrzenia powinien być opracowany w oparciu o prace przygotowawcze i analityczne przy zastosowaniu wskaźnikowych metod obliczeń, zadania produkcyjne, przy czym jednak w zakresie materiałów nie typowych, których zużycie nie może być prawidłowo obliczone wskaźnikowo — należy wykorzystać uzasadnione zgłoszenie dostarczone przez inwestorów, zgodnie z § 43 instrukcji PKPG Nr 24 w sprawie opracowania projektu planu rozdziału i wstępnego zlecenia robót budowlano-montażowych (Biuletyn PKPG Nr 20). W zakresie wielkich placów budów, planowe zużycie materiałów na rok 1954 powinno być ustalone na podstawie obliczeń dokonanych przez odpowiednie przedsiębiorstwa wykonawcze przy współpracy inwestorów, zgodnie z §§ nin. instrukcji.

2. W celu stworzenia prawidłowych podstaw do obliczenia planowego zużycia materiałów na rok 1954 zobo-

wiązuje się departamenty planowania ministerstw (lub działy planowania produkcji centralnych zarządów) do dostarczenia jednostkom planującym wymienionym w § 11 ust. 1 zestawień planowych zadań produkcyjnych na rok 1954 w podziale na rodzaje budownictwa oraz na inwestorów centralnych wg wzoru ZCM-4.

3. Projekt planu zaopatrzenia w ujęciu rzeczowym powinien obejmować łączne zużycie materiałów na wszystkie cele w resorcie, a w szczególności: na produkcję podstawową budowlano-montażową, produkcję pomocniczą, usługi produkcyjne oraz inne cele.

4. Przedsiębiorstwa o charakterze przemysłowym podporządkowane Ministerstwu Budownictwa Miast i Osiedli oraz Ministerstwa Budownictwa Przemysłowego opracują projekty planów wg zasad obowiązujących przedsiębiorstwa przemysłowe.

Projekty planów zaopatrzenia dot. produkcji przemysłowej powinny być włączone do projektu planu resortu, z tym, że do zbiorczego projektu planu resortu powinny być dołączone uzasadnienia planowego zużycia materiałów wg zasad ustalonych dla produkcji przemysłowej.

## § 15.

Potrzeby materiałowe w zakresie inwestycji i kapitalnych remontów własnych przedsiębiorstw budowlano-montażowych powinny być objęte planem zaopatrzenia na cele produkcji budowlano-montażowej na równi z robotami zleconymi.

## § 16.

Instrukcja niniejsza nie dotyczy trybu planowania zużycia materiałowego na cele inwestycji i kapitalnych remontów wykonywanych systemem gospodarczym.

## § 17.

1. Projekt planu zaopatrzenia powinien być sporządzony przez jednostki wymienione w § 11 ust. 1 na następujących formularzach.

RPZB-1 — Zestawienie wartości zużycia materiałów w układzie branżowym na poszczególne rodzaje działalności.

RPZB-2 — Zestawienie porównawcze struktury wartości zużycia i zapasów materiałowych oraz zestawienie porównawcze wartości produkcji (innej działalności gospodarczej) i wartości zużycia materiałów na produkcję (inną działalność gospodarczą).

ZIN-1 — Projekt planu zaopatrzenia na rok 1954

ZIN-2 — Uzasadnienie do projektu planu zaopatrzenia dla produkcji budowlano-montażowej,

ZIN-3 — Rozliczenie na liny stalowe na rok 1954

ZIN-4 — Rozliczenie zapotrzebowania na materiały do krycia dachów na 1954 r.

ZIN-5 — Wyliczenie zapotrzebowania na materiały podłogowe na 1954.

2. Obowiązek sporządzenia uzasadnień planowego zużycia wg wzoru ZIN-2, dotyczy przedsiębiorstw ważniejszych materiałów, wg ograniczonej listy, którą ustali dla poszczególnych resortów Departament Zaopatrzenia i Bilansów Materiałowych PKPG na wniosek resortów.

3. W zakresie materiałów, których planowe zużycie na rok 1954 włączone zostanie na podstawie uzasadnionych zgłoszeń inwestorów, jednostki wymienione w § 11 ust. 1 sporządzają uzasadnienie wg wzoru ZIN-2\* podając wyliczenie podziału planowego zużycia wg inwestorów centralnych.

4. Jednostki wymienione w § 11 ust. 1, dołączają do zestawień projektu planu zaopatrzenia (wg wzoru ZIN-1) szczegółowe zestawienia planowego zużycia materiałów na wielkie place budów wg wzorów ZWB-1 oraz ZWB-2 sporządzane w trybie ustalonym w §§ 20—34 nin. instrukcji. Departament Zaopatrzenia i Bilansów Materiałowych PKPG ustali zakres budów, w odniesieniu do których obowiązuje przedstawienie szczegółowych wyliczeń planowego zużycia na rok 1954.

## § 18.

1. Przy pracach nad projektem planu zaopatrzenia na rok 1954 należy zwrócić szczególną uwagę na prawidłowe



ustalenie rzeczywistego zużycia materiałów w roku 1952 oraz I półrocza 1953. Ustalenia te powinny być przeprowadzone na podstawie przeanalizowanej sprawozdawczości zużycia materiałowego za pow. okres.

2. Należy również poddać dokładnej analizie planowaną strukturę zadań produkcyjnych (§ 14 ust. 2) w zestawieniu z odpowiednimi danymi sprawozdawczymi za rok 1952 oraz przewidywanym wykonaniem za rok 1953.

3. Szczegółowe obliczenia planowego zużycia materiałów powinny być wykonane:

a) na podstawie posiadanej dokumentacji technicznej lub planu rodzajowego zadań rzeczowych — w zakresie wielkich placów budów (§§ 20—34) oraz w zakresie materiałów nietypowych, których zużycie powinno być planowane przez inwestorów (§§ 40—47 instrukcji Nr 24c).

b) na podstawie wskaźników zużycia materiałów na poszczególne rodzaje budownictwa, zaś w zakresie rodzajów budownictwa na które brak wskaźników — na podstawie przeciętnych wskaźników statystycznych, ustalonych z uwzględnieniem zadań oszczędnościowych.

4. Przy porównaniu wartości zadań produkcyjnych na lata 1952, 1953 oraz 1954 należy zwracać szczególną uwagę na sprowadzenie tych danych do liczb porównywalnych, ze względu na zmiany ceny materiałów oraz robocizny.

## § 19.

1. Ministerstwa składają projekty planu zaopatrzenia w dwóch egzemplarzach w Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego łącznie z kompleksowym planem rozwoju.

2. Po jednym egzemplarzu wzorów ZIN-1 ministerstwa prześlą w tym samym terminie jednostkom zbytu właściwym stosownie do wykazu 29d w celu wykorzystania przez te jednostki przy opracowaniu projektów planów rozdziału materiałów na 1954 r.

## ROZDZIAŁ II

### Opracowanie planu potrzeb materiałowych na budowy kluczowe na rok 1954

## § 20.

Planowe zużycie materiałów na cele wykonawstwa budów kluczowych w roku 1954 powinno być ustalone przez przedsiębiorstwa budowlano-montażowe wykonujące te roboty, przy ścisłym współdziałaniu inwestora.

## § 21.

Podstawą planowania zużycia materiałów na budowy kluczowe powinny być:

- techniczna dokumentacja projektowa,
- wyszczególnienie podstawowych rodzajów robót budowlanych oraz norm zużycia materiałów,
- wskaźniki zużycia materiałów na typ obiektu.

Metodę planowania zużycia w oparciu o wskaźniki należy stosować wyłącznie w tych przypadkach, gdy nie ma możliwości zastosowania innych, bardziej ścisłych metod obliczeń.

## § 22.

W zakresie budów, które zostaną wyszczególnione imieniem w wytycznych do planu inwestycyjnego na rok 1954 — inwestor obowiązany jest równocześnie ze wstępną rejestracją kwestionariusza na zlecenie robót (rozdział III instrukcji nr 24c) dostarczyć wykonawcy następujące dane:

- a) szczegółowy spis obiektów planowanych do wykonania na rok 1954 z zaznaczeniem stanu zaawansowania robót, oraz z podaniem kwalifik. co do poszczególnych rodzajów budownictwa,
- b) wyszczególnienie planowych zadań produkcyjnych na rok 1954 w najważniejszych rodzajach robót budowlanych.

Inwestor dostarcza wykonawcy również wszelką dostępną w tym okresie projektową dokumentację technicz-

ną mogącą przyczynić się do bardziej prawidłowego określenia potrzeb materiałowych.

W przypadkach, gdy dokumentacji brak, inwestor zorganizuje odpowiednią współpracę wykonawcy z projektantem danej budowy, aby tą drogą uzyskać bliższe dane co do realnych potrzeb materiałowych na rok 1954.

## § 23.

W przypadkach, gdy inwestor nie może w pow. terminie udostępnić wykonawcy któregośkolwiek z czynników, o których mowa w § 3, powinien wówczas złożyć wykonawcy odpowiednie negatywne stwierdzenie określając równocześnie wiążąco terminy, w których brakujące informacje zostaną dostarczone.

## § 24.

Przedsiębiorstwo wykonawcze, które nie otrzyma od inwestora informacji, o których mowa w § 24, lub też otrzyma negatywne stwierdzenie (wg § 23) powinno niezwłocznie przekazać odpowiedni meldunek do Centralnego Zarządu (Departamentu) Zaopatrzenia nadrzędnego ministerstwa (z kopią do właściwego centralnego zarządu), podając trudności, na które napotyka w prawidłowym obliczeniu planowego zużycia materiałów na odnośne budowy.

Przekazanie takiego meldunku nie zwalnia przedsiębiorstwa wykonawczego od poczynienia wszelkich starań zmierzających do uzyskania podstaw dla prawidłowego obliczenia planowego zużycia materiałów na budowy kluczowe na rok 1954.

## § 25.

Plan zużycia materiałów na budowy kluczowe na rok 1954 powinien zawierać wyszczególnienie materiałów wg listy ustalonej dla opracowania projektu planu zaopatrzenia na rok 1954 (§ 30 nin. instrukcji).

## § 26.

Obliczenia planowego zużycia powinny być dokonane na podstawie danych, o których mowa w § 22, przy czym metoda mniej dokładna może być zastosowana wyłącznie w przypadkach niemożności zastosowania metod bardziej dokładnych.

## § 27.

Zestawienie planu zużycia powinno być sporządzone wg załączonego wzoru ZWB-1 w formie kompleksowej, tzn. powinno zawierać materiały potrzebne do produkcji własnej generalnego wykonawcy oraz podwykonawców poszczególnych specjalności.

## § 28.

Zobowiązuje się przedsiębiorstwa wykonawców do ścisłej współpracy z generalnym wykonawcą przy obliczaniu potrzeb materiałowych.

## § 29.

Zestawienia planu zużycia (ZWB-1) powinny być podpisane przez generalnego wykonawcę oraz przez inwestora. Zestawienia te powinny być przedstawione przez generalnego wykonawcę do Centralnego Zarządu (Departamentu) Zaopatrzenia nadrzędnego ministerstwa w terminie do dnia 25 sierpnia 1953 roku.

## § 30.

W zakresie materiałów, których listę ustali właściwe ministerstwo (po porozumieniu z PKPG — Dep. Zaopatrzenia i Bil. Materiałowych) generalny wykonawca załączy do zestawienia planu zużycia odpowiednie uzasadnienia wg wzoru ZWB-2 (w załączniku).

Przedsiębiorstwa podwykonawcze wykonujące roboty na podstawie zlecenia udzielonego przez generalnego wykonawcę z innego resortu powinny sporządzić zestawienie planowego zużycia materiałów na rok 1954 przez własne siły przedsiębiorstwa. Zestawienie takie powinno być sporządzane wg wzoru ZWB-1 oraz z uzasadnieniami ZWB-2 w zakresie specjalnych wybranych materiałów. Zestawienia sporządzone przez podwykonawcę powinny być uzgodnione z generalnym wykonawcą oraz przez niego podcyfrowane.

Przedsiębiorstwa podwykonawcze składają zestawienia ZWB-1 oraz ZWB-2 do centralnego zarządu (departamentu) zaopatrzenia nadrzędnego ministerstwa w terminie do dnia 20 sierpnia 1953 r.

## Zestawienie planowego zużycia materiału na rok 1954

na budowę .....

| Lp. | Nazwa materiału | Branża i poz. | Jedn. miary | Planowane zużycie na rok 1954 |           |           |       |                   |    |     |    |
|-----|-----------------|---------------|-------------|-------------------------------|-----------|-----------|-------|-------------------|----|-----|----|
|     |                 |               |             | Gener. wykon.                 | Podwyk. 1 | Podwyk. 2 | Razem | w tym na kwartały |    |     |    |
|     |                 |               |             |                               |           |           |       | I                 | II | III | IV |
| 1   | 2               | 3             | 4           | 5                             | 6         | 7         | 8     | 9                 | 10 | 11  | 12 |
|     |                 |               |             |                               |           |           |       |                   |    |     |    |

### Omówienie:

W rubr. 2—4 wyszczególnia się materiały wg listy ustalonej do projektu planu na rok 1954,  
w rubr. 5 podaje się ilości materiałów planowane do zużycia przez własne siły generalnego wykonawcy,  
rubr. 6 i 7 (oraz w miarę potrzeby dodatkowe) służą do podania ilości materiałów przewidywanych dla podwykonawców poszczególnych specjalności (Instalacji Przemysłowych, Montażu Urządzeń Elektrycznych, Pieców Przemysłowych, Chłodni Kominowych, Urządzeń Klimatyzacyjnych itp.),  
w rubr. 8 (względnie innej — następnej w numeracji po wyszczególnieniu podwykonawców) podaje się łączne ilości planowego zużycia poszczególnych materiałów na całą budowę na cały rok 1954,  
w następnych czterech rubrykach podaje się podział ilości planowanej na rok 1954 na kwartały.

Generalny wykonawca .....  
Inwestor .....

Wzór ZWB-2

## Uzasadnienie planowego zużycia na rok 1954

na budowę .....

Materiał ..... Branża i pozycja .....

Jedn. miary .....

| Lp. | Uzasadnienie wg obiektów | Kwota przerobu | Obliczenie zużycia                  |                            | Planowe zużycie na rok 1954 | Uwagi |
|-----|--------------------------|----------------|-------------------------------------|----------------------------|-----------------------------|-------|
|     |                          |                | Rodzaj robót lub rodzaj budownictwa | Norma lub wskaźnik zużycia |                             |       |
| 1   | 2                        | 3              | 4                                   | 5                          | 6                           | 7     |
| I   | Wg dokumentacji          |                |                                     |                            |                             |       |
| II  | wg rodzajów robót        |                |                                     |                            |                             |       |
| 1   | roboty murowe            |                |                                     |                            |                             |       |
| 2   | roboty ..... itp.        |                |                                     |                            |                             |       |
| III | wg rodzajów budownictwa  |                |                                     |                            |                             |       |

### Sposób wypełnienia wzoru ZWB-2

rubr. 2 podaje się sposób uzasadnienia planu, a więc, na przykład:

„wg dokumentacji technicznej“, „wg rodzajów robót“, „wg rodzajów budownictwa“.

W stosunku do uzasadnienia na podstawie posiadanej dokumentacji — nie potrzeba podawać dalszego uzasadnienia, a jedynie w rubr. 5 podaje się wartość robót objętych tą dokumentacją oraz w rubr. 6 — ilość materiału potrzebną na roboty objęte dokumentacją.

Jeśli dalsza część robót została rozpoznana w rozbiciu na zasadnicze rodzaje robót budowlanych, wówczas wyszczególnia się te rodzaje, które wymagają zużycia danego materiału a następnie w rubr. 4 podaje się planowaną ilość jednostek rzeczowych danego sortymentu (m<sup>3</sup>, m<sup>2</sup> itp.), a w rubr. 5 — średnią normę zużycia. Dane w rubr. 6 wynikają z mnożenia danych w rubr. 4 i 5.

W rubr. 3 podaje się jedynie łączną wartość robót objętych uzasadnieniem w stosunku do rodzajów robót.

Jeśli żadna z powyższych metod nie może być zastosowana, natomiast na danej budowie występuje budowni-

ctwo typowe, sklasyfikowane wg rodzajów budownictwa objętych wskaźnikami, wówczas podaje się w rubr. 2 odpowiednie nazwy rodzajów budownictwa, w rubr. 3 wartość robót w każdym z rodzajów, rubr. 4 pozostaje niewypełniona, w rubr. 5 podaje się wskaźnik zużycia materiału na 1 milion zł w danym rodzaju budownictwa, zaś w rubr. 6 obliczenie ilości zużycia na każdy rodzaj budownictwa.

Jeśli pozostaje jeszcze część robót nie objęta uzasadnieniem wg powyższych rozwiązań, wówczas należy w rubr. 2 podać opisowo inny ewent. sposób obliczenia potrzeb materiału (np. na podstawie doświadczeń z podobnego wykonywanego obiektu) oraz w rubr. 6 odpowiadające ilości materiału. Uzasadnienie tego typu posiadać musi szczegółową argumentację, wykazującą sposób rozumowania przy obliczaniu zużycia.

W przypadkach stosowania metod obliczeń opierających się na wskaźnikach statystycznych lub innych danych doświadczalnych, należy omówić jakie zadania oszczędnościowe postawiono przy planowaniu zużycia w stosunku do rezultatów osiągniętych w przeszłości.

## Projekt planu produkcji wg rodzajów budownictwa

| Lp. | Nazwa rodzaju budownictwa<br>wzgl. rodzaju robót | Inwestorzy centralni — wartość zleceń w tys. zł |      |                   |      |                       |      |                       |      | Ogółem wartość<br>produkcji budowlano-montażowej |      |
|-----|--------------------------------------------------|-------------------------------------------------|------|-------------------|------|-----------------------|------|-----------------------|------|--------------------------------------------------|------|
|     |                                                  | Ministerstwo<br>A                               |      | Ministerstwo<br>B |      | Ministerstwo<br>..... |      | Ministerstwo<br>..... |      | 1953                                             | 1954 |
|     |                                                  | 1953                                            | 1954 | 1953              | 1954 | 1953                  | 1954 | 1953                  | 1954 |                                                  |      |
|     |                                                  |                                                 |      |                   |      |                       |      |                       |      |                                                  |      |

| Ministerstwo                                                                                                                         | Projekt planu zaopatrzenia materiałowo-<br>technicznego na 1954 rok                                        |          |                                     |        | Załącznik Nr 1  |   |   |   |   |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------|-------------------------------------|--------|-----------------|---|---|---|---|
|                                                                                                                                      | I. Zestawienie wartości zużycia materiałów<br>w układzie branżowym na poszczególne<br>rodzaje działalności |          |                                     |        | wzór RPZ—B-1    |   |   |   |   |
|                                                                                                                                      | Wartość planowego zużycia materiałów na:                                                                   |          |                                     |        |                 |   |   |   |   |
| Symbol i nazwa branży lub<br>grupy materiałów (maszyn)                                                                               | budownic-<br>two                                                                                           | przemysł | działalność<br>poza-<br>produkcyjna | ogółem | w tym kwartały: |   |   |   |   |
| 1                                                                                                                                    |                                                                                                            |          |                                     |        | 2               | 3 | 4 | 5 | I |
|                                                                                                                                      |                                                                                                            |          |                                     |        | 6               | 7 | 8 | 9 |   |
| A. Materiały planowane rzeczowo                                                                                                      |                                                                                                            |          |                                     |        |                 |   |   |   |   |
| 1. w tym: I — kopaliny                                                                                                               |                                                                                                            |          |                                     |        |                 |   |   |   |   |
| 2. II — żelazo i stal                                                                                                                |                                                                                                            |          |                                     |        |                 |   |   |   |   |
| 3. III — metale nieżelazne<br>itd.                                                                                                   |                                                                                                            |          |                                     |        |                 |   |   |   |   |
| 28. XXX — skóry i wyroby<br>skórzane                                                                                                 |                                                                                                            |          |                                     |        |                 |   |   |   |   |
| 29. XXXI — paliwo, prod. wę-<br>glopoch. i naftowe                                                                                   |                                                                                                            |          |                                     |        |                 |   |   |   |   |
| B. Maszyny i urządzenia planowa-<br>ne rzeczowo                                                                                      |                                                                                                            |          |                                     |        |                 |   |   |   |   |
| 1. w tym: gr. A — urządzenia wy-<br>dobywcze, po-<br>szukiwawcze o-<br>raz przetwórcze<br>paliw natural-<br>nych i innych<br>kopalin |                                                                                                            |          |                                     |        |                 |   |   |   |   |
| „ B — kotły, zbiorniki<br>oraz urządzenia<br>do przetwarzania i mieszania<br>energii                                                 |                                                                                                            |          |                                     |        |                 |   |   |   |   |
| „ C — Pompy, sprężar-<br>ki i urządzenia<br>powietrzne                                                                               |                                                                                                            |          |                                     |        |                 |   |   |   |   |
| „ D — Masz. i urządz.<br>hutn. odlewn.<br>i obr.                                                                                     |                                                                                                            |          |                                     |        |                 |   |   |   |   |
| C. Materiały, maszyny i urządzenia<br>planowane tylko wartościowo<br>(w jednej zbiorczej pozycji)                                    |                                                                                                            |          |                                     |        |                 |   |   |   |   |
| Razem wartość zużycia<br>(A+B+C)                                                                                                     |                                                                                                            |          |                                     |        |                 |   |   |   |   |
| w tym potrzeby jednostek<br>budżetowych                                                                                              |                                                                                                            |          |                                     |        |                 |   |   |   |   |

w tys. złotych

| Ministerstwo                       | Projekt planu zaopatrzenia materiałowo-technicznego na 1954 rok                |                                    |        |           |                          |           | Załącznik 2       |             |                          |             |
|------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------|--------|-----------|--------------------------|-----------|-------------------|-------------|--------------------------|-------------|
|                                    | II. Zestawienie porównawcze struktury wartości zużycia i zapasów materiałowych |                                    |        |           |                          |           | RPZ - B - 2       |             |                          |             |
| O K R E S                          | Wartość zużycia                                                                |                                    |        |           |                          |           | Z a p a s y       |             |                          |             |
|                                    | ogółem                                                                         | w tym materiały                    |        |           |                          |           | Wskaźnik w dniach |             | Wartość na koniec okresu |             |
|                                    |                                                                                | w układzie rodzajowym syntetycznym |        |           | w układzie kalkulacyjnym |           | norma             | rzeczywista | norma                    | rzeczywista |
|                                    |                                                                                | podstawowe                         | paliwo | pozostałe | bezpośrednie             | pozostałe |                   |             |                          |             |
| 1                                  | 2                                                                              | 3                                  | 4      | 5         | 6                        | 7         | 8                 | 9           | 10                       | 11          |
| 1 1952 wykonanie                   |                                                                                |                                    |        |           |                          |           |                   |             |                          |             |
| 2 1953 plan                        |                                                                                |                                    |        |           |                          |           |                   | ×           |                          | ×           |
| 3 1953 wykonanie za I—VI           |                                                                                |                                    |        |           |                          |           |                   |             |                          |             |
| 4 1953 przewidywane wykonanie roku |                                                                                |                                    |        |           |                          |           | ×                 |             | ×                        |             |
| 5 1954 plan                        |                                                                                |                                    |        |           |                          |           |                   |             |                          |             |

III. Zestawienie porównawcze wartości produkcji (innej działalności gospodarczej) i wartości zużycia materiałów na produkcję (inna działalność gospodarcza)

| Rodzaj działalności           | 1 9 5 2    |          |            | 1 9 5 3     |          |            |                |          |            |                    |          |              | 1 9 5 4    |          |              | Wskaźniki wartości działalności produkcyjnej i pozaprodukcyjnej |           |                  |        |
|-------------------------------|------------|----------|------------|-------------|----------|------------|----------------|----------|------------|--------------------|----------|--------------|------------|----------|--------------|-----------------------------------------------------------------|-----------|------------------|--------|
|                               | Wartość    |          | wskaz. 3:2 | plan roczny |          | wskaz. 6:5 | wykonanie I—VI |          | wskaz. 9:8 | przewid. wyk. roku |          | wskaz. 12:11 | Wartość    |          | wskaz. 15:14 |                                                                 |           |                  |        |
|                               | pro-dukcyj | zuży-cia |            | pro-dukcyj  | zuży-cia |            | pro-dukcyj     | zuży-cia |            | pro-dukcyj         | zuży-cia |              | pro-dukcyj | zuży-cia |              |                                                                 |           |                  |        |
|                               | 2          | 3        | 4          | 5           | 6        | 7          | 8              | 9        | 10         | 11                 | 12       | 13           | 14         | 15       | 16           | 1952 —                                                          | 1953 I—VI | 1953 przew. wyk. | 1954 — |
| 1                             |            |          |            |             |          |            |                |          |            |                    |          |              |            |          |              |                                                                 |           |                  |        |
| produkcja budowlano-montażowa |            |          |            |             |          |            |                |          |            |                    |          |              |            |          |              |                                                                 |           |                  |        |
| produkcja przemysłowa         |            |          |            |             |          |            |                |          |            |                    |          |              |            |          |              |                                                                 |           |                  |        |
| działalność pozaprodukcyjna   |            |          |            |             |          |            |                |          |            |                    |          |              |            |          |              |                                                                 |           |                  |        |
| R a z e m                     |            |          |            |             |          |            |                |          |            |                    |          |              |            |          |              |                                                                 |           |                  |        |

Uwaga: Wartość produkcji w cenach 1953 r.



| Lp. | Nazwa materiału                                                            | Jedn.<br>miary | Poz. wg.<br>wykazu<br>Nr 29 d | Rzeczy-<br>wiste<br>zużycie<br>w 1952 r. | Zużycie<br>w I pół-<br>roczu<br>1953 r. | Przewi-<br>dywane<br>zużycie<br>w 1953 r. | planowane zużycie w 1954 r. |                   |    |     | Cena | War-<br>tość | Planowana norma<br>zapasu na 1954 r. |                |                  | Zapas na<br>1. VII<br>1953 r. | Przewi-<br>dywany<br>zapas na<br>30. XII<br>1953 r. |    |
|-----|----------------------------------------------------------------------------|----------------|-------------------------------|------------------------------------------|-----------------------------------------|-------------------------------------------|-----------------------------|-------------------|----|-----|------|--------------|--------------------------------------|----------------|------------------|-------------------------------|-----------------------------------------------------|----|
|     |                                                                            |                |                               |                                          |                                         |                                           | Ogół-<br>lem                | w tym na kwartały |    |     |      |              | w<br>dniach                          | Ilościo-<br>wa | Wartoś-<br>ciowa |                               |                                                     |    |
|     |                                                                            |                |                               |                                          |                                         |                                           |                             | I                 | II | III |      |              |                                      |                |                  |                               |                                                     | IV |
| 1   | 2                                                                          | 3              | 4                             | 5                                        | 6                                       | 7                                         | 8                           | 9                 | 10 | 11  | 12   | 13           | 14                                   | 15             | 16               | 17                            | 18                                                  | 19 |
|     | Branża I                                                                   |                |                               |                                          |                                         |                                           |                             |                   |    |     |      |              |                                      |                |                  |                               |                                                     |    |
| 1   | Materiał A                                                                 |                |                               |                                          |                                         |                                           |                             |                   |    |     |      |              |                                      |                |                  |                               |                                                     |    |
| 2   | „ B                                                                        |                |                               |                                          |                                         |                                           |                             |                   |    |     |      |              |                                      |                |                  |                               |                                                     |    |
| 3   | „ C i t d.                                                                 |                |                               |                                          |                                         |                                           |                             |                   |    |     |      |              |                                      |                |                  |                               |                                                     |    |
|     | Razem branża I                                                             | ×              | ×                             | ×                                        | ×                                       | ×                                         | ×                           | ×                 | ×  | ×   | ×    | ×            |                                      |                | ×                |                               | ×                                                   | ×  |
|     | Branża II                                                                  |                |                               |                                          |                                         |                                           |                             |                   |    |     |      |              |                                      |                |                  |                               |                                                     |    |
| 1   | Materiał D                                                                 |                |                               |                                          |                                         |                                           |                             |                   |    |     |      |              |                                      |                |                  |                               |                                                     |    |
| 2   | „ E i t d.                                                                 |                |                               |                                          |                                         |                                           |                             |                   |    |     |      |              |                                      |                |                  |                               |                                                     |    |
|     | Razem Branża II                                                            | ×              | ×                             | ×                                        | ×                                       | ×                                         | ×                           | ×                 | ×  | ×   | ×    | ×            |                                      |                | ×                |                               | ×                                                   | ×  |
|     | i t d.                                                                     |                |                               |                                          |                                         |                                           |                             |                   |    |     |      |              |                                      |                |                  |                               |                                                     |    |
|     | Razem materiały<br>planowane rzeczowo<br>Branża I + Branża II<br>itd. .... |                |                               |                                          |                                         |                                           |                             |                   |    |     |      |              |                                      |                |                  |                               |                                                     |    |

[illegible]

## Ministerstwo

### Rozliczenie zapotrzebowania na ling stalowe na rok 1954

**ZIN - 3**

| Nazwa przewidzianych agregatów w ruchu | Ilość przewidzianych agregatów w ruchu | Średnica liny konstrukcja, waga 1 mb. | Przeciętna długość zawieszanej liny | Przeciętny okres zdolności ruchu liny | Zapotrzebowanie na rok 1954 |   |
|----------------------------------------|----------------------------------------|---------------------------------------|-------------------------------------|---------------------------------------|-----------------------------|---|
|                                        |                                        |                                       |                                     |                                       | m                           | t |
| 1                                      | 2                                      | 3                                     | 4                                   | 5                                     | 6                           | 7 |
| Dźwigi mostowe                         |                                        |                                       |                                     |                                       |                             |   |
| „ towarowe                             |                                        |                                       |                                     |                                       |                             |   |
| Bagry i koparki                        |                                        |                                       |                                     |                                       |                             |   |
| Kolejki linowe i t.d.                  |                                        |                                       |                                     |                                       |                             |   |

## Ministerstwo

### Rozliczenie zapotrzebowania na materiały do krycia dachów na r. 1954

**ZIN - 4**

[illegible]

## Ministerstwo

**Wyliczenie zapotrzebowania na materiały podłogowe na 1954 r.**

ZIN - 5

[illegible]

## Omówienie sposobu wypełnienia wzoru RPZB-1, RPZB-2

Wzór RPZB-1 zawiera zestawienie wg cen 1953 r. wartości zużycia materiałów w układzie branżowym na poszczególne rodzaje działalności do projektu planu zaopatrzenia na rok 1954.

Wzór zawiera trzy zespoły danych:

- 1) zestawienie wartości planowego zużycia materiałów w podziale na zasadnicze rodzaje działalności gospodarczej występujące w resorcie,
- 2) podział wartości planowego zużycia materiałów wg kryteriów układu kalkulacyjnego oraz wg najważniejszych grup planu kont, a również — projektowany wskaźnik normy zapasów materiałowych oraz wartości tej normy,
- 3) wyliczenie procentowego udziału kosztów zużycia materiałów w stosunku do wartości produkcji.

ad I

w rubr. 1 podaje się wyszczególnie pozycji, a mianowicie:

- poszczególne branże materiałowe wg wykazu nr 29d,
- poszczególne grupy maszyn wg wykazu maszyn, stanowiącego załącznik do Instrukcji PKPG nr 94,
- materiały inne nie wymienione.

Dane dot. wartości planowego zużycia materiałów wymienianych w poszczególnych branżach, podaje się na podstawie obliczeń dokonanych na formularzu wg wzoru ZIN-1 (rubr. 14).

Dane dot. wartości planowego zapotrzebowania maszyn i urządzeń powinny dotyczyć tych artykułów, które zostają wyszczególnione imiennie w projekcie planu zaopatrzenia resortu (jako rozdzielane lub bilansowane centralnie), a które nie są ujęte w wykazie materiałów nr 29 d. Nie należy tu włączać wartości maszyn i urządzeń planowanych do zakupu ze środków inwestycyjnych.

W pozycji „inne nie wymienione” należy ująć wartości zużycia wszystkich materiałów, które zakupywane są w jednostkach resortu ze środków obrotowych, a nie zostały ujęte w poprzednich pozycjach zestawienia.

w rubr. 2 należy podać dane dot. planowego zużycia materiałów w jednostkach wykonujących zadania produkcji budowlano-montażowej,

w rubr. 3 należy podać dane dot. planowego zużycia materiałów w jednostkach produkcji przemysłowej,

w rubr. 4 w pozostałych jednostkach produkcyjnych lub usługowych resortu (przedsiębiorstwa transportowe, projektowe itp.),

w rubr. 5 podaje się łączne sumy planowego zużycia w całym resorcie (sumy danych z rubryk 2—4),

w rubr. 6—9 — podaje się podział łącznej wartości pla-

nowego zużycia materiałów na rok 1954 na poszczególne kwartały roku, dane te należy podać jedynie w stosunku do zbiorczej sumy planowego zużycia materiałów (bez podziału na branże itp.).

Po wyszczególnieniu całości danych dot. zużycia materiałów w jednostkach produkcyjnych i usługowych — należy podać w jednej zbiorczej pozycji wartości planowego zużycia materiałów w jednostkach budżetowych resortu.

ad II RPZ-B-2

dane dot. roku 1952 oraz I półrocza 1953 należy podać na podstawie sprawozdawczości finansowej (okresowych bilansów),

dane dot. przewidywanego wykonania w roku 1953 należy podać na podstawie analizy wykonania zadań planowych w I półroczu 1953 r. w zestawieniu z zadaniami planu rocznego oraz planu na III kwartał 1953, dane dot. projektu planu na rok 1954 powinny zawierać odpowiedni podział zbiorczej sumy planowego zużycia materiałów ze środków obrotowych wg rubr. 5, część I nin. wzoru.

wskaźnik norm zapasów należy podać jak następuje:

— dane dot. roku 1952 i 1953 na podstawie rachunku:

**stan zapasu na koniec danego okresu x ilość dni w okresie zużycie materiałów w danym okresie**

— dane dot. roku 1954 na podstawie wniosków sporządzonych zgodnie z instrukcją Prezesa CUGM nr 1 z dnia 25 maja 1953 r.

Wartość planowanej normy zapasu na 31.XII.1954 należy obliczyć wg wzoru:

**projektowany wskaźnik normy zapasu, wartość zużycia  
IV kwartału 1954**

90

— dane dot. norm zapasów materiałowych nie powinny dotyczyć materiałów w jednostkach obrotu towarowego.

ad III

Należy podać wartość wykonanej produkcji w roku 1952 wg cen 1953 r., I półrocza 1953 r. oraz przewidywanego wykonania w r. 1953 w zestawieniu z wartością łączną zużycia materiałów w tych okresach, obliczając równocześnie procentowy wskaźnik stosunku wartości zużycia materiałów do wartości produkcji.

Podział na rodzaje działalności należy przyjąć wg kryteriów analogicznych do stosowanych w części I wzoru (rubr. 2, 3, 4).

Dane dot. wykonania planu produkcji i zużycia materiałów w roku 1952 należy podać w wartościach sprawozdanych do cen roku 1953 (z dnia 4 stycznia 1953). W omówieniu zestawienia należy podać objaśnienie — jakie wskaźniki przeliczeniowe przyjęte zostały w stosunku do rzeczywistych danych sprawozdawczych za rok 1952.

## DLACZEGO ?

### Podróż kształcą

Zdanie to wypowiedział pewien młody referent branżowy działu zaopatrzenia Stoczni Gdańskiej powróciwszy z podróży służbowej, której celem były odwiedziny w Biurze Sprzedaży Farb i Lakierów mających swoją siedzibę w Gliwicach. Gdańsk — Gliwice — Gdańsk, to trasa długa i męcząca.

Przyczyny, które złożyły się na odbycie podróży były dostatecznie ważne, by upoważniały kierownictwo Stoczni do podpisania delegacji służbowej.

Otóż Stocznia zużywa duże ilości farby miniowej, która nadchodzi z rozmaitych stron Polski: z Wrocławia, Stalino-grodu itd. i stwierdzić trzeba, nadchodzi nieregularnie. Te nieregularności w dostawach spowodowałyby może poważne trudności w produkcji, gdyby młody referent branżowy działu zaopatrzenia nie zrobił następującego odkrycia: otóż w Oliwie, tuż pod Gdańskiem istnieje wytwórnia farb „Daol”. Nie jest to jakaś mała wytwórnia, to spora fabryka, której kierownictwo nie tylko ratowało Stocznice w wypadkach opóźnień w dostawach drobnymi dostawami farby miniowej, ale oświadczyło, że „Daol” jest

gotów pokrywać pełne zapotrzebowanie Stoczni w tym sortymencie, zapewniając równocześnie, że nie przeszkodzi im to w zaspokajaniu potrzeb wszystkich innych drobniejszych miejscowych odbiorców, gdyż możliwości produkcyjne przedsiębiorstwa są duże.

Wiadomość ta była powodem dużej radości w zaopatrzeniu Stoczni. Referent, o którym mowa, natychmiast wystosował pismo do Biura Sprzedaży Farb i Lakierów, przedstawiając całą sprawę i prosząc o lokowanie wszystkich zamówień Stoczni na farbę miniową w „Daolu”. Był jeszcze inny powód do radości. Otóż farba z „Daolu” była jakościowo lepsza od tych, które musiały wędrować aż ze Śląska.

Radość jednak okazała się przedwczesna, gdyż zamiast odpowiedzi nastąpiło głuche milczenie. Nlicierpliw więc młodzieniec podjął podróż, o której była mowa na wstępie. Jechał długo w jedną stronę, jechał długo z powrotem, ale to, co usłyszał w Gliwicach, wyrównało mu stratę czasu i wzbogaciło o wielkie doświadczenie. Padło tam bowiem takie zdanie:

„My znamy lepiej możliwości produkcyjne „Daolu“, niż oni sami. W systemie dostaw farby miniowej nic się nie zmieni”.

I nie zmieniło się rzeczywiście.

Nadchodzą transporty z Wrocławia i Stalinołrodu, ostatnio w nadmiernej ilości i jakości nie do przyjęcia. W magazynie Stoczni stoją długie szeregi czerwono pochłapanych baniek, postawionych do dyspozycji dostawcy. Czekają je długa powrotna podróż, strata czasu przy załadunku, wyładunku, obciążeniu taboru kolejowego — i, szkoda pisać, niedobrze się robi.

## CHMN zapomina o swych obowiązkach

Na terenie stoczni w Gdańsku znajdują się gotowe wyroby z metali kolorowych: rury, blachy itp. spoczywające w idealnym porządku na regałach magazynu, opatrzone wywieszkami, na których w wielu wypadkach widnieje pieczęć „materiał obcy”.

Chodzi tu o duże ilości, dochodzące do kilku ton, metali kolorowych, które w związku ze zmianą planu produkcji stały się materiałem zbędnym dla Stoczni Gdańskiej, zostały zgłoszone do upłynnienia w latach ubiegłych, zafakturowane i od szeregu miesięcy oczekują na zlecenie wysyłkowe CHMN.

Jest źle, wiadomo że jest źle, ale czy nie może być lepiej?

Czy naprawdę zdanie jednego „miarodajnego czynnika” z Biura Sprzedaży Farb i Lakierów jest ostateczne i nie może być poddane rewizji?

A wreszcie jeszcze jedno pytanie:

— Dokąd kierowana jest produkcja farby miniowej z „Daolu”?

— Pewno na Śląsk...

Czyżbyśmy byli aż tak zamożni w metale kolorowe? Czy inspektorzy dawnego PUR a obecnie PIGM nie blokują i nie polecają stawiać do dyspozycji dystrybutora niemal każdego nadmiernego kilograma brązu, cyny czy ołowiu? Czyjemu niedbalstwu przypisać należy przytoczony fakt, który przecież nie był trzymany w tajemnicy przed CHMN.

Sądźmy, że właściwej odpowiedzi udzielić nam może tylko CHMN, ale zanim to uczyni, wystawi Stoczni Gdańskiej odpowiednie zlecenie wysyłkowe.

Czekamy.

## Uwaga, producenci i dostawcy!

Biuro Sprzedaży Produktów Nieorganicznych powinno nam to wyjaśnić. Otóż karbid jest materiałem bardzo potrzebnym naszemu przemysłowi. Znajduje on bardzo chętnych nabywców. O ile nam wiadomo, nie było dotąd trudności z jego sprzedażą. Wręcz przeciwnie. Nieustannie staraliśmy się zwiększyć jego produkcję. I nagle... coś się zmieniło?

Oto Stocznia Gdańska nie tylko otrzymała już dawną dostawę karbidu przewidzianą na ostatni miesiąc kwartału, lecz nadto producent zaproponował jej nabycie jeszcze dodatkowo... 200 ton karbidu. Stocznia Gdańska jest zadowolona z tego, że nie ma trudności w zaopatrzeniu się w karbid. My także jesteśmy zadowoleni.

Niepokoja nas tylko kwestia, czy inni odbiorcy karbidu są w tym czasie tak samo zadowoleni. Innymi słowy, czy te propozycje pod adresem Stoczni Gdańskiej nie odbywają się kosztem innych odbiorców?

Czy Biuro Sprzedaży Gazów Technicznych mogłoby przydzielić Stoczni Gdańskiej jeszcze trochę butli do tlenu? Stocznia jest poważnym odbiorcą tego artykułu.

Nie miałaby trudności w sprawnym zaopatrzeniu się w tlen, gdyby nie brak dostatecznej ilości butli. Poprawa sytuacji na tym odcinku zależy wyłącznie od tego, czy Stocznia Gdańska otrzyma do swego użytku dalsze ilości butli. Podkreślamy, że w obecnej sytuacji Stocznia musi otrzymywać bezwzględnie codziennie dostawy tlenu. Inaczej grozi jej wstrzymanie pewnych prac. A więc trzeba jej pomóc.

Cóż na to Biuro Sprzedaży Gazów Technicznych?

Zakłady Porcelany Stołowej „Walczyk” — jak już informowaliśmy naszych Czytelników — miały poważne trudności w regularnym zaopatrzeniu się w glinę C-4 „Żarnów”. Interweniowały w tej sprawie kilkakrotnie u dostawcy, tj. w Centralnym Zarządzie Przemysłu Materiałów Ogniotrwałych. Odpowiedzi w ogóle nie było. Wreszcie odpowiedź jest. Centralny Zarząd Przemysłu Materiałów Ogniotrwałych pisze, że zapotrzebowanie „Walczyka” nie może być w pełni pokrywane przez dotychczasowego producenta. Nie znaczy to wcale, że nie ma w ogóle możliwości pokrywania w 100% zapotrzebowania „Walczyka”. Możliwości takie są tylko z innego zakładu produkcyjnego. Aby jednak uniknąć ewentualnych nieporozumień na tle dostaw gliny z innego zakładu, Centralny Zarząd Przemysłu Materiałów Ogniotrwałych proponuje — i naszym zdaniem zupełnie słusznie — aby „Walczyk” wysłał na miejsce swego przedstawiciela, z którym sprawa zostanie ostatecznie uzgodniona.

„Omówienie sprawy na miejscu — konkluduje Centralny Zarząd Przemysłu Materiałów Ogniotrwałych — może się przyczynić do zaspokojenia Waszych potrzeb i wzajemnej współpracy”.

Nam się wydaje, że na pewno się przyczyni, jeśli tylko obie strony wykażą maksimum dobrej woli. Szkoda tylko — i to należałoby wziąć pod szczególną uwagę w przyszłości — że Centralny Zarząd Przemysłu Materiałów Ogniotrwałych wystąpił z tą propozycją dopiero po otrzymaniu czwartego monitu.

## CZY NAPRAWDĘ...

### Tak trudno się nam porozumieć?

W nr 7/53 zamieściliśmy notatkę krytyczną pt. „Trzeba ustalić zasady gospodarowania podkładami kolejowymi”. W notatce tej postawiliśmy szereg zarzutów resortowi

kolei, zarzutów odnoszących się właśnie do niewłaściwego gospodarowania podkładami kolejowymi.

Ministerstwo Kolei na zarzuty te odpowiedziało bardzo



szczegółowo. Ponieważ wyjaśnienia są pouczające i ciekawe (może tylko trochę za długie!) przede wszystkim ze względu na potraktowanie istotnego sensu naszej krytyki, podajemy je prawie w pełnym brzmieniu.

Otóż Ministerstwo wyjaśnia kolejno zarzuty w następujący sposób:

1. „Zagadnienie odzysków podkładów nie jest uregulowane żadnymi przepisami i dlatego powinno być postawione przed resortem Kolei jako pilny i zasadniczy problem”. Gospodarka odzyskami uregulowana została zarządzeniem Ministra Komunikacji z dn. 7.V.1948 r. „o klasyfikowaniu podkładów i podrojazdnic drewnianych wyjętych z toru”, ogłoszonym w Dz. Urz. M. K. Nr 10, poz. 194, z dnia 31.V.1948 r. oraz umieszczonym w przepisach Nr D3 (zał. Nr 24, str. 226) zatwierdzonych zarządzeniem Ministra Kolei z dn. 27.VII.1951 r. Nr KD1g-70/75/51. Do zarządzenia z dn. 7.V.1948 r. załączono instrukcję, gdzie szczegółowo podano, jak należy klasyfikować, kto powinien dokonywać podziału na kategorie i odpowiedzialny jest za prawidłowość podziału oraz kto sprawuje nadzór nad podziałem i jak należy oznaczać materiały zaliczane do odnośnych kategorii.

2. „Również nie jest uregulowana kwestia należytego wykorzystania podkładów częściowo zużytych. Część podkładów spala się, inną, również nieokreśloną, część przeznaczają na deputaty dla pracowników”.

Zagadnienie należytego wykorzystania podkładów i podrojazdnic, zaliczanych do kategorii staroużytecznych (nadające się bez naprawy lub po naprawie do dalszego użytku w torach) oraz podkładów budowlanych (nadające się do robót budowlanych) regulowane jest zarządzeniami wykonawczymi, wydawanymi przez Resort Kolei od 1945 r.

Oprócz nich wydano zarządzenia, omawiające szczegółowo problem oszczędnej gospodarki podkładami drewnnymi, w których poruszono kwestię należytego wykorzystania do odnośnych celów oraz sposoby naprawy ich, a mianowicie: z dn. 7.IV.52 r., z dn. 30.VI.52 r. oraz z dn. 7.IV.53 r. Omawiane zagadnienia objęte są także przepisami Nr D3 „budowy i utrzymania nawierzchni na kolejach o torze normalnym”.

Kwestia spalania podkładów uregulowana jest zarządzeniem z dn. 7.V.1948 r., wymienionym w p. 1, w części dotyczącej podkładów zaliczanych do 4-tej kategorii (nie nadające się do żadnych celów — zagrzybione, spróchniałe). Sposób zaliczania do tej kategorii oraz ich kasowania (spalania) ustala § 10 p. 1 i 2 wymienionego zarządzenia. Gospodarka podkładami opalowymi uregulowana jest ostatecznie zarządzeniem Przewodniczącego PKPG Nr 12 z dn. 9.I.1952 r.

3. „Należy się również zastanowić, czy słuszną jest przyjęta praktyka, że wbudowuje się w tory podkłady nienasycone, których żywotność jest niewątpliwie niższa, aniżeli podkładów impregnowanych”. Układanie do torów podkładów, podrojazdnic i mostownic drewnianych nienasyconych zabronione było już przed 1939 r. Zagadnienie to regulują, odnośnie torów normalnych, przepisy Nr D3 oraz torów bocznicowych przepisy Nr D24. Ustalony system zaopatrzenia wyklucza dopływ surowych materiałów nawierzchni drewnianej bezpośrednio do miejsc robót. Wszystkie dostawy obowiązkowo muszą przejść przez nasycalnie, które oprócz wysuszenia ich do stopnia wymaganej wilgotności, nasycenia zgodnie z obowiązującymi przepisami, wykonują szereg dodatkowych zabiegów, przedłużających trwałość podkładów, jak nawiercanie przed nasyceniem, opaskowanie bednarką końców podkładów bukowych, świerkowych i jodłowych.

4. „Np. w DOKP Lublin 6% całej nawierzchni drzewnej stanowią podkłady nienasycone — taki stan jest klasycznym przykładem marnotrawstwa tak cennego materiału, jakim jest drzewo”.

Dla celów statystycznych prowadzona jest ewidencja podkładów leżących w torach. Wszelkie zmiany, wynikające z bieżących wymian, zapisywane są przez torowego w miesięcznych raportach o wyjętych i ułożonych podkładach — istnieje podział na podkłady nasycone i nienasycone, przy czym rubryki nienasyconych dotyczą głównie podkładów żelaznych i żelbetowych, lecz umieszczono tu także sosnowe i dębowe, a to z następujących powodów:

- a) Przed 1934 r. układano do torów podkłady dębowe bez nasycania, zastrzegając wyeliminowanie części bielastych drewna, o niskiej wytrzymałości i trwałości, — podkłady takie leżą jeszcze w torach.
- b) W latach 1940 — 1945 okupant stosował nasycanie podkładów wodnymi roztworami soli (flunax, chlorek cynku, fluorek sodu itp.), które nie dają ciemnego zabarwienia drewna, a poza tym z biegiem czasu wypłukiwane są z podkładów przez opady atmosferyczne. Trwałość takich podkładów jest niższa, od nasyconych roztworami olejowymi i wobec tego dla celów statystycznych umieszczane są w ewidencji oddzielnie, w rubryce nienasyconych. Obecnie dane te wykorzystywane są dla dosycania takich podkładów, podczas ciągłych wymian.

No i w ten sposób Ministerstwo Kolei rozprawiło się z naszymi zarzutami. Do tych wyjaśnień nie trzeba już nic dodawać. Może należałoby cośkolwiek ująć... Bo tych zarządzeń jest rzeczywiście sporo, tak sporo, że w pkt. 2 wyjaśnień Ministerstwo Kolei zdecydowało się aż na ogólnikowe stwierdzenie, że zagadnienie to „uregulowane jest zarządzeniami wykonawczymi wydawanymi przez Resort Kolei od 1945 roku”.

Zresztą to jest uwaga marginesowa.

Być może, że choć tych przepisów jest tak wiele, nie przeszkadza to wcale pracownikom kolei w dokładnym ich opanowaniu. (Choć informacje udzielone inspektorom PIGM-u przez niektórych pracowników kolei wcale o tym nie świadczą).

Sedno sprawy leży w czym innym.

Sedno sprawy leży w tym, że po przeczytaniu wyjaśnień Ministerstwa Kolei pierwszym naszym wrażeniem jest, iż w resorcie tym wszystko jest w porządku. W porządku przynajmniej na odcinku gospodarki podkładami drewnnymi.

A dlaczego takie wrażenie odnosimy?

Bo Ministerstwo Kolei wszystkie zagadnienia uregulowało przepisami. Rzecz to istotnie godna pochwały, ale czy tylko o to chodzi?

Gdyby samo wydanie przepisu wystarczyło dla załatwienia jakiejś sprawy, nie byłoby o czym mówić. Ministerstwo Kolei miałoby słusność.

Wiemy zaś wszyscy i wie o tym na pewno Ministerstwo Kolei, że tak nie jest.

Owszem, normatywne uregulowanie zagadnienia jest bardzo ważne. Ale to dopiero wstępna część pracy. Potem należy wykonawców pouczyć dokładnie, dlaczego i jak powinni wydane przepisy wykonywać i wreszcie trzeba dopilnować sposobu wykonania tych przepisów. Dopiero wyniki kontroli wykażą, czy zagadnienie zostało praktycznie rozwiązane. Bo przecież nawet w trakcie wykonania może okazać się, że pewne przepisy są przedwcześnie, lub, że pewne przepisy na danym etapie są już przestarzałe i należy je zmienić.

Tę wstępną część pracy Ministerstwo Kolei wykonało bardzo sumiennie.

Przepisy są. Dlatego wszystkie nasze zarzuty, które wytykają ich brak, są oczywiście niesłuszne.

Ale jak jest z dalszą częścią pracy, a mianowicie z dopilnowaniem, aby przepisy te były w terenie prawidłowo wykonywane?

O tym w wyjaśnieniach Ministerstwa Kolei ani słowa.

A przecież tu właśnie tkwi sedno sprawy. My chcemy wiedzieć, czy tak deficytowym materiałem jak drewno gospodaruje się oszczędnie w kolejnictwie — zgodnie z przepisami Ministerstwa.

My chcemy wiedzieć, jakie tu jeszcze popełnia się błędy, jak te błędy zamierza się usunąć. Bo błędy na pewno są, choćby nawet informacje uzyskane przez inspektorów

PIGM-u były nieprawdziwe. Nasza notatka była tylko próbą wyzwania resortu kolei do samokrytycznej oceny gospodarki podkładami drzewnymi.

Próba niezbyt się udała.

Raz dlatego, że tekst naszej notatki nie był zbyt szczęśliwie sformułowany, a po wtóre dlatego, że Ministerstwo Kolei sprawę potraktowało zupełnie formalnie.

Błędy należy naprawiać. Osiągnięcia zamierzonego celu, któremu na imię interes gospodarki narodowej, nie wolno zaniechać. Myśmy nasze stanowisko sformułowali tym razem jaśniej. Zapraszamy więc Ministerstwo Kolei. Nasze szpalty czekają na notatkę krytycznie omawiającą przebieg gospodarki podkładami drzewnymi w resorcie kolei.

## WYJAŚNIŁO SIĘ, ŻE...

### **Centrostal w Poznaniu rzeczowo odpowiada na krytykę prasową, a Kaliskie Zakłady Przemysłu Ceramiki Budowlanej nie znają trybu zaopatrzenia w wyroby hutnicze**

Kaliskie Zakłady Ceramiki Budowlanej-Północ skarżyły się, że mają poważne trudności w zaopatrywaniu się w wyroby hutnicze. Dopiero po usilnych staraniach i licznych monitach udało im się częściowo zrealizować w Centrostali w Poznaniu przydział blachy i prętów.

Natomiast nie udało im się w ogóle zrealizować w tejże Centrostali przydziału rur i płaskowników. Materiały te, co prawda zakłady otrzymały, ale z innych źródeł. Tej treści wiadomość posłużyła nam dla sporządzenia notatki pt. „Centrostal w Poznaniu nie ma na składzie chodliwych wyrobów hutniczych“, którą zamieściliśmy w nr 8/53 naszego czasopisma.

W notatce tej zganiliśmy styl pracy Centrostali w Poznaniu, zapytując ją także m. in.:

„Czy Centrostal złożyła zamówienie w celu uzupełnienia swych normatywów zapasu? Czy wymieniono w nim — po uprzednim przeanalizowaniu lokalnych, powtarzających się zapotrzebowań — wszystkie chodliwe rodzaje, wymiary i gatunki wyrobów hutniczych?“

Bardzo rzeczowa odpowiedź Centrostali w Poznaniu — brzmi następująco:

„Nadmieniamy, że składy realizują tylko kontyngent przydziałowy odbiorców — natomiast własnego kontyngentu nie posiadają, bowiem zamówienia na zapasy standardowe dla utrzymania asortymentu materiałowego muszą składy pokrywać asygnatami odbiorców I-szego kwartału w poszczególnych grupach wytworów“.

Jest oczywiste, że Centrostal w Poznaniu ma rację.

Ale gdybyśmy jeszcze powrócili do naszego pytania, i gdyby Centrostal w Poznaniu zechciała jeszcze zabrać głos na ten temat, to może by to przyniosło pewne usprawnienie w zaopatrzeniu zakładów przemysłowych w wyroby hutnicze.

O cóż więc chodzi?

Chodzi o sposób analizowania lokalnych potrzeb w zakresie wyrobów hutniczych.

Centrostal na ten temat pisze:

„Poza tym wyjaśniamy, że pełny asortyment materiałowy został zamówiony w wyznaczonym terminie 12 sierpnia 1952 r. z dostawą na skład“. Specyfikacja materiałowa została szczegółowo opracowana — z całą sumiennością —

przy pomocy kartoteki materiałowej z roku 1952, biorąc pod uwagę wszystkie chodliwe rodzaje, wymiary i gatunki stali, ściśle według zracjonalizowanego Programu Walcowania Polskich Hut Żelaza na rok 1953.

Huty zrealizowały do końca ubiegłego roku zamówienia z tytułu złożonych asygnat na rok 1952, toteż dostawy zamówień standardowych na rok 1953 wolno było hutom wykonywać od stycznia br. co też sukcesywnie w pierwszym kwartale wykonywały“.

Nas interesowałyby szczegóły wykonania tych prac. Czy ten system zdaje egzamin, jak ustosunkowują się doń odbiorcy, co należałoby w nim zmienić, poprawić, wprowadzić?

Nas to interesowałoby, bo chcemy podzielić się Waszymi doświadczeniami z innymi zainteresowanymi jednostkami. Chcemy tą drogą wymienić doświadczenia, ułatwić sobie wzajemnie pracę i zapewnić jej lepsze wyniki.

A więc prosimy.

A teraz druga sprawa.

Ku szczególnej uwadze Kaliskich Zakładów Przemysłu Ceramiki Budowlanej—Północ i wszystkich innych którzy o tym nie wiedzą. Przede wszystkim zamówienia i asygnaty należy składać w terminie przewidzianym na to w trybie zaopatrzenia i dystrybucji.

Zamówienia powinny być zgodne z wymogami zracjonalizowanego Programu Walcowania Polskich Hut.

Składy Centrostali nie mogą realizować zamówień na rury odbiorowe i blachy kotłowe na podstawie asygnat bezgrupowych.

Odbiorca winien złożyć za pośrednictwem swej władzy zwierzchniej (resortu) uzasadnione wnioski do Działu PB Centrostali w Stal'nogrodzie, z dołączeniem odpowiedniej ilości asygnat bezgrupowych, celem uzyskania zezwolenia na otrzymanie rur i blach kotłowych. Od przestrzegania tych zasadniczych warunków zależy w poważnym stopniu szybkość realizacji zamówienia.

Przestrzeganie tych warunków ułatwia bowiem pracę Centrostali i hutom. O tym stale pamiętajmy i tego przestrzegajmy, a wówczas mniej będzie na pewno narzekań i wymówek, łatwiej będzie pracować wszystkim odbiorcom wyrobów hutniczych.

# NASZA KRYTYKA POMOGŁA...

W notatce krytycznej pt. „Mosiądzu mamy za wiele” zamieszczonej w nr 5/53 powiadomiliśmy naszych Czytelników, że Hajnowskie Zakłady Przemysłu Leśnego posiadają zapas mosiądzu dziesięć razy większy, niż na to zezwalają obowiązujące przepisy. Powodem tego była m. in. realizacja wycofanego zamówienia. Ponieważ za ten stan rzeczy obwiniliśmy również Centralę Handlową Metali Nieżelaznych, nadesłała ona nam wyjaśnienia.

Oto jaki był przebieg sprawy w świetle tych wyjaśnień.

„Hajnowskie Zakłady Przemysłu Leśnego w Hajnówce zamówiły w CHMN w ramach czterech zamówień ogółem 3200 kg mosiądzu. Zlecenia dostaw na powyższe ilości CHMN przekazała do realizacji Prasowni i Rafinerii.

Hajnowskie Zakłady Przemysłu Leśnego pismem z dnia 9 września 1952 r., które wpłynęło do CHMN dnia 13 września 1952 (w sobotę) anulowały wyżej wymienione zamówienia.

Kopię tego pisma Hajnowskie Zakłady Przemysłu Leśnego skierowały do Prasowni Metali i Rafinerii.

Centrala Handlowa Metali Nieżelaznych w dniu 15 września 1952 r. (poniedziałek) telegraficznie anulowała w zakładzie produkcyjnym tj. Prasowni Metali i Rafinerii zamówienia podane przez zamawiającego.

W odpowiedzi zakład produkcyjny pismem z dnia 23 września 1952 r. wyraził zgodę na anulację tylko jednego zlecenia na 800 kg mosiądzu w blokach. Na pozostałe zlecenia Prasowni Metali i Rafinerii anulacji nie potwierdziła, co w dotychczasowej praktyce oznaczało, że zakład nie ma możliwości wstrzymania dostawy.

W związku z ukazaniem się notatki w „Gospodarce Materiałowej”, CHMN przeprowadziła w zakładzie kontrolę realizacji zleceń, których anulacji Prasownia Metali i Rafinerii nie przyjęła. W wyniku kontroli okazało się, że wysyłka tych partii mosiądzu nastąpiła już po otrzymaniu telegraficznej anulacji CHMN.

Istotnie, Centrala Handlowa Metali Nieżelaznych jest tu bez winy. Zawiniła Rafineria i ją należy skarcić. Należy również spowodować, aby nadmierny zapas mosiądzu z Hajnowskich Zakładów Przemysłu Leśnego był jak najszybciej upłynniony.

I na tym, zdawałoby się koniec.

Naszym zdaniem nie.

Nie, chociaż notatkę zamieszczamy w rubryce „Nasza krytyka pomogła”. Nie, chociaż w Hajnówce już na pewno w tej chwili nadmiaru mosiądzu nie ma, ponieważ sprawa

ma szerszy aspekt. Usunięcie jednej nieprawidłowości nie świadczy wcale o usunięciu tego rodzaju nieprawidłowości, nie stanowi bowiem usunięcia przyczyny tego rodzaju nieprawidłowości.

Faktem chyba jest — bo to wynika z wyjaśnień CHMN, że Zakłady w Hajnówce otrzymały bez wiedzy CHMN przydział mosiądzu. A raczej na odwrót. CHMN była pewna, że Zakłady w Hajnówce tego mosiądzu nie otrzymały, bo przecież zamówienie było anulowane (przynajmniej częściowo!). Mosiądz ten został więc prawdopodobnie przeznaczony dla innego przedsiębiorstwa. Ten nowy „odbiorca” materiału nie otrzymał, bo materiał „powędrował” do Hajnówki. Zapewne dopiero po interwencjach dostał mosiądz od innego producenta lub z innego źródła. Bo przecież dostać musiał.

A Centrala Handlowa Metali Nieżelaznych — jak sama pisze — dopiero wtedy odnalazła „zagubiony przydział” gdy ukazała się nasza notatka.

To nie jest chyba w porządku?

Co prawda w powyższych uwagach jest wiele hipotez, ale są to hipotezy dość logiczne.

Jedno zaś jest pewne, a mianowicie to, że Centrala Handlowa Metali Nieżelaznych nie ma pewnych informacji o stanie realizacji jej zleceń, jak również to, że CHMN nie zawsze dostatecznie interesuje się przydzielonymi materiałami. A przecież takie zainteresowanie jest szczególnie konieczne wtedy, gdy producent zrealizował anulowane zamówienie.

A tymczasem z wyjaśnień CHMN wynika, że w ogóle nie zainteresowała się ona, co Zakłady w Hajnówce uczyniły z 2.400 kg mosiądzu, bo tyle właśnie otrzymały z Prasowni i Rafinerii, która przyjęła anulację tylko na 800 kg.

Tyle się pisze o znaczeniu metali nieżelaznych. Chyba tej troski o metale nieżelazne należy najbardziej wymagać właśnie od Centrali Handlowej Metali Nieżelaznych.

A przytoczone fakty nie bardzo o tym świadczą.

Sprawa jest dość zasadnicza.

Warto się nią zająć i przedsięwziąć niezbędne kroki, aby w przyszłości tego rodzaju faktów nie było.

Centrala Handlowa Metali Nieżelaznych musi mieć zupełnie pewne informacje o realizacji jej zleceń tak samo, jak musi się niezwłocznie interesować materiałami, które zostały wysłane odbiorcy, lecz jemu już są niepotrzebne.

Chodzi tu przecież o metale nieżelazne.

## CZY WIESZ, ŻE...

### ukazały się następujące przepisy prawne:

1. Uchwała Prezydium Rządu nr 398 z dnia 30 maja 1953 r. w sprawie wprowadzenia obowiązujących warunków technicznych dla wyrobów ważnych w gospodarce narodowej (Monitor Polski nr A-55, poz. 693).

2. Zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 5 czerwca 1953 r. w sprawie zbytu wyrobów państwowego przemysłu drobnego (Monitor Polski nr A-57, poz. 724).

3. Zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego i Ministra Finansów z dnia

28 maja 1953 r. w sprawie instrukcji o inwestycjach pozalimitowych (Monitor Polski nr A-58, poz. 737).

4. Zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 16 czerwca 1953 r. w sprawie przekazanie zbędnych i nadmiernych zapasów materiałów ogniotrwałych w przedsiębiorstwach gospodarki społecznej, oraz gospodarowania surowcami wtórnymi wyrobów ogniotrwałych (Monitor Polski nr A-61, poz. 746).

5. Zarządzenie Ministra Przemysłu Drobego i Rzemio-

sia z dnia 15 czerwca 1953 r. w sprawie zaopatrzenia zakładów przemysłu drobnego w surowce wtórne ze źródeł będących w dyspozycji Centralnego Zarządu Gospodarki Złomem i Centrali Odpadków Użytkowych (Monitor Polski nr A-61, poz. 751).

Zarządzenie ustala, że przedsiębiorstwa państwowego przemysłu drobnego, spółdzielnie pracy zrzeszone w Związku Spółdzielni Przemysłowych i Rzemieślniczych, Centrali Spółdzielni Inwalidów i Centrali Przemysłu Ludowego i Artystycznego, oraz szkoły zawodowe podległe Ministrowi Przemysłu Drobного są upoważnione do bezpośredniego zakupu surowców wtórnych znajdujących się w składnicach Centrali Odpadków Użytkowych i składnicach Centralnego Zarządu Gospodarki Złomem, z wyjątkiem surowców wtórnych gospodarowanych centralnie stosowanie do § 18 zarządzenia Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 16 września 1952 r. w sprawie zaopatrywania zakładów przemysłu drobnego w surowce wtórne (Monitor Polski nr A-84, poz. 1332).

6. Zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego nr 137 z dnia 28 maja 1953 r. zmieniające zarządzenie nr 163 z dnia 20 maja 1952 r. w sprawie zasad i ramowego trybu sporządzania rocznych

planów inwestycyjnych i nr 175 z dnia 31 maja 1952 r. w sprawie zasad sporządzania rocznych planów inwestycyjnych w zakresie budownictwa mieszkaniowego oraz nr 172 z dnia 31 maja 1952 r. w sprawie zasad i trybu sporządzania planu nakładów inwestycyjnych na maszyny, urządzenia, narzędzia i inwentarz na rok 1953 (Biuletyn Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego nr 17, poz. 74).

7. Zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego nr 148 z dnia 11.VI.1953 r. w sprawie stosowania przewodów izolowanych z żyłami aluminiowymi w instalacjach elektrycznych w pomieszczeniach niemieszkalnych (Biuletyn Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego nr 18, poz. 77).

8. Zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego nr 149 z dnia 11.VI.1953 r. w sprawie rezerwowania mocy transformatorów zasilających zakład przemysłowy (Biuletyn Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego nr 18, poz. 78).

9. Rozporządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 15 maja 1953 r. w sprawie poddania papieru do druku działaniu dekretu o gospodarowaniu artykułami obrotu towarowego i zaopatrzenia (Dziennik Ustaw nr 32, poz. 129).

## BIBLIOGRAFIA

„Za ekonomju matieriałow” nr 1 i 2 — styczeń, luty 1953

Pierwszy tegoroczny numer miesięcznika „Za ekonomju matieriałow” poświęcony jest zasadniczo zagadnieniom oszczędności metali i paliwa. Wstęp do części artykułowej omawia wrażenie, jakie w społeczeństwie radzieckim wywołało ukazanie się znakomitego dzieła Józefa Stalina „Ekonomiczne problemy socjalizmu w ZSRR” i uchwały XIX Zjazdu Komunistycznej Partii Związku Radzieckiego. W społeczeństwie radzieckim ugruntowało się przekonanie, że stosowanie w praktyce naukowych wskazań Józefa Stalina i uchwał XIX Zjazdu KPZR pozwoli na osiągnięcie znacznych oszczędności we wszystkich dziedzinach gospodarki narodowej.

Ciekawe wiadomości z dziedziny oszczędności materiałów w przemyśle budowy maszyn zawiera artykuł B. Pribisa i B. Genicza. Przemysł budowy maszyn w ZSRR zużywa ogromne ilości blach stalowych. Współczynnik wykorzystania blach w fabrykach budowy samochodów, traktorów i maszyn rolniczych mieści się w granicach 0,73—0,75, co znaczy, że ok. 25% blachy pozostaje niewykorzystane i stanowi odpady produkcyjne, zwracane do przetopu. Dowodzi to, jak wielkie rezerwy materiałowe znajdują się w przemyśle budowy maszyn. Stwierdzenie tego faktu pobudziło radzieckich technologów, konstruktorów i racjonalizatorów do podjęcia wnikliwej analizy i badań w kierunku zmniejszenia ilości odpadów.

Okazało się, że decydującym momentem jest tu wybór właściwego i racjonalnego rozkroju arkusza na półwyroby, gdyż druga grupa odpadów — odpady technologiczne jest znacznie mniejsza. Odpady przy rozkroju powstają w związku z geometrycznym kształtem detalu, niewielokrotnością arkusza blachy i niewykorzystaniem ścinków. Przeanalizowano ponad 10 tys. kart rozkroju (schematów) i stwierdzono, że wielka ilość różnego kształtu półwyrobów może być sklasyfikowana na nieznacznie stosunkowo ilość grup typowego kształtu, nadającego się do najbardziej racjonalnego wykorzystania. Dzięki temu uzyskano możliwość zmniejszenia odpadów o 15—32%.

Dalsze oszczędności materiałów udało się uzyskać dzięki skorygowaniu wymiarów detali. W związku z tym udało się poprawić współczynnik wykorzystania materiału przy wyrobie pewnej części spychacza z 0,38 na 0,84, czyli obniżyć procent strat z 62% do 16%.

Na zmniejszenie strat pozwala również wprowadzenie ulepszonych systemów organizacji. Przykładem tego jest zmiana systemu wykonywania rozkrojów w oddziałach produkcyjnych na system scentralizowania rozkrojów w jednym specjalnym oddziale.

Zagadnienie oszczędności metali w związku z technologicznością konstrukcji i maszyn omawia A. Dawydowskij w artykule pt. „O technologii konstrukcji i obniżeniu wagi maszyn”. Autor podaje definicję: „Pod technologicznymi konstrukcjami należy rozumieć takie konstrukcje, które posiadają wysoką jakość eksploatacyjną, tj. odpowiadają założonym wymaganiom wydajności, dokładności i żywotności, są wygodne w obsłudze i transporcie, a jednocześnie oszczędne w produkcji, tj. wymagają do wykonania mniejszej ilości materiału, mniejszego nakładu pracy i krótszego cyklu produkcji”.

Budowa maszyn zaczyna się nie w oddziale produkcyjnym, lecz w biurze konstrukcyjnym, przy opracowywaniu rysunków technicznych i procesów technologicznych. Tu więc powinny powstawać koncepcje oszczędności materiałów i dlatego wielkie zadania spoczywają na inżynierach i technikach-konstruktorach opracowujących rysunki detali, zespołów części i całych maszyn.

W dyrektywach XIX Zjazdu Partii wskazana jest konieczność uzyskiwania lepszej jakości maszyn przy jednocześnie obniżeniu ich wagi. Idąc za tymi wskazaniem przy konstruowaniu nowych maszyn i analizując krytycznie konstrukcje maszyn dawnych, technicy radzieccy osiągnęli znaczne oszczędności materiałów metalowych. Liczne przykłady przytoczone w artykule ilustrują walkę o osiągnięcie dwukrotnego wzrostu produkcji maszyn i o pokrycie wzrostu potrzeb materiałowych w znacznym stopniu przez wykorzystanie rezerw.



Na tle zagadnienia nieracjonalnych przewozów omówiona jest w tymże numerze miesięcznika sprawa oszczędności paliwa. Przewożenie towarów winno odbywać się wg z góry ułożonego planu, przewidującego najwygodniejsze i najtańsze szlaki przewozów, zsynchronizowanych z sobą dla uniknięcia zbędnych przeładunków i postojów. Z ulepszeniem przewozów wiąże się lokalizacja przedsiębiorstw, nie powodująca zbytnich odległości miejsc wytworzenia od miejsc zbytu. Autor zwraca dalej uwagę na słabe wykorzystywanie szlaków wodnych i na możliwość tworzenia nowych szlaków, co korzystnie wpłynie na odciążenie kolei.

Artykuły zamieszczone w drugim (lutowym) numerze omawianego tutaj miesięcznika analizują zagadnienia oszczędności metali, głównie wyrobów walcowanych, energii elektrycznej w zakładach budowy maszyn, surowców przemysłu gumowego, paliwa i materiałów budowlanych.

Dział doświadczeń nowatorskich zawiera wiadomości z zakresu szybkościowej obróbki metali, wykorzystania tlenu w żeliwniku, przygotowania rudy żelaznej do wytopu itp.

Walka o oszczędne zużycie materiałów walcowanych toczy się w ZSRR od dawna. W ostatnich latach osiągnięto znaczne rezultaty na odcinku usprawnienia techniki rozkrojów i wykorzystania powstających przy tym odpadów. W roku 1949 uzyskano tą drogą ponad 800 tys. ton materiału, jednak nie wyczerpano wszystkich możliwości i wysiłki trwają w dalszym ciągu. Analizowane są normy na luzy pomiędzy wytłaczanymi detalami, wprowadzane są metody tłoczenia w ogóle bez luzów taśmy. Przetwarzające zakłady zaczęły szeroko stosować system kompleksowego rozkroju blach na wszelkiego rodzaju detale. System ten przyniósł poważne oszczędności, które w r. 1951 pozwoliły podwyższyć współczynnik wykorzystania materiału z 0,75 do 0,85. Technolodzy przeprowadzili unifikację wymiarów detali, dzięki czemu udało się 43% ogólnych odpadów zużytkować do dalszej produkcji.

Jednak problem oszczędności metali nie może być całkowicie rozwiązany w drodze nawet najbardziej krytycznego przeglądu rozkrojów, zunifikowania i uproszczenia detali, gdyż mimo wszystko pozostają ścinki, które nie znajdują zastosowania w zakładzie. Dopiero organizacja kooperacji międzyzakładowej pozwala na pełne wykorzystanie tych ścinków i sprowadzenie procentu odpadów do minimum.

B. Gruzdiew w artykule pt. „O polepszeniu wykorzystania walcówki w drodze międzyzakładowej kooperacji” przytacza przykład, że Podolskie Zakłady Mechaniczne, produkujące części maszyn do szycia wykonały całą swą produkcję ze ścinków blachy białej, które powstały w innej fabryce przy produkcji separatorów do kulek i rolek łożysk tocznych. Autor wyraża pogląd, że organizowanie kooperacji międzyzakładowej w zakresie wykorzystania ścinków powinno odbywać się na szczeblu ministerstwa, gdyż ono jedynie może zagadnienia te rozstrzygać centralnie.

Autor zwraca uwagę na to, że każdy zakład powinien przede wszystkim skontrolować swoje rozkroje i możliwość wykorzystania odpadów do własnej produkcji. Ścinki, które w danym zakładzie nie mogą znaleźć zastosowania, powinny być opisane w „albumie niewykorzystanych ścinków”, sporządzonym oddzielnie dla każdego wytworu. Album powinien zawierać następującego dane: gatunek stali, grubość w mm, wymiary odpadów i szkice, numery detali przy których rozkroju powstały odpady, ilość odpadów z 1 wytworu, waga w kg jednego odpadu oraz całości odpadów z 1 wytworu. Albumy wszystkich

zakładów powinny być składane w ministerstwie, które rozpatruje specyfikację i wymiary odpadów oraz ustala kierunki ewentualnego wykorzystania, po czym rozsyła albumy lub ich wyjątki do odpowiednich zakładów dla stwierdzenia, czy odpady mogą być w nich użytkowane. Zakłady wybierają nadające się do użytku ścinki i sporządzają rejestry, które przesyłają do ministerstwa. Po otrzymaniu rejestrów wszystkich zakładów ministerstwo wydaje decyzję o kooperacji międzyzakładowej, ustanawiając jednocześnie ceny odpadów. Ceny te określone są powyżej cen złomu z tym, że zakład dostarczający odpady użytkowe jest materialnie zainteresowany w możliwie największych dostawach.

Opisana metoda stosowana w przemyśle budowy maszyn transportowych ZSRR pozwoliła na osiągnięcie daleko idących oszczędności wyrobów walcowanych i powiększenie produkcji bez zamawiania dodatkowych dostaw materiałów.

Niezależnie od rozwiązań praktycznych prowadzone są na szeroką skalę prace naukowo-doświadczone w zakresie oszczędności materiałów walcowanych ze stali i metali kolorowych (artykuł A. Korolewa i N. Kuzniecowa, którego tłumaczenie opublikowaliśmy w nr 11 naszego czasopisma).

Sprawą olbrzymiego znaczenia jest zmniejszenie zużycia stali zbrojeniowej do żelbetu, gdyż zapotrzebowanie tego materiału do samych tylko wielkich budowli komunizmu sięga milionów ton. Rozpracowanie tego zagadnienia postępuje na drodze zmniejszenia wagi samej żelbetowej konstrukcji oraz na drodze zrationalizowania stali zbrojeniowej.

Stopień związania zbrojenia z betonem stanowi tu jedno z zasadniczych zagadnień. Zastosowanie siatek i szkieletołów, a szczególnie zastosowanie stali zbrojeniowej o periodycznym profilu pozwala zagadnienie to rozwiązać pomysłnie i osiągnąć oszczędność materiału. Stal zbrojeniowa o periodycznym profilu wykazała bowiem dwukrotnie większy stopień związania z betonem niż stal zwykła, co dało możliwość zmniejszenia zużycia do 25%.

Stal zbrojeniowa o periodycznym profilu produkowana jest na gorąco w walcowniach, albo na zimno — bezpośrednio na budowach w drodze przewalcowywania zwykłej stali okrągłej. Stal walcowana na gorąco wykonywana jest z gatunku St-5 średnicy 12 do 32 mm i posiada na powierzchni 3 żebra spiralne i 1 podłużne. Stal walcowana na zimno stanowi płyty okrągłe z wgnieceniami, leżącymi w dwóch prostopadłych do siebie płaszczyznach i wykonywana jest z gatunków od St 0 do St 5.

Ulepszenia powyższe pozwoliły oszczędzić do 60% zbrojenia stalowego (artykuł A. Awakowa).

W bilansie energii elektrycznej jedno z naczelných miejsc zajmuje przemysł budowy maszyn, gdyż udział jego stanowi 20% ogólnego zapotrzebowania.

Energia elektryczna w zakładach budowy maszyn zużywana jest głównie do obróbki mechanicznej i termicznej (budowa wagonów — 23,1%, budowa samochodów — 35,0%, produkcja łożysk — 73,6%, budowa silników Diesla — 51,5% — artykuł A. Maksimowa „Oszczędność energii elektrycznej w zakładach budowy maszyn”) oraz do elektrosparowania i kompresji powietrza (analogicznie jak wyżej: 56,2%, 31%, 8,7% i 13,3%). Wynika z tego, że poszukując możliwości zmniejszenia zużycia energii elektrycznej, należy przeanalizować wskazane wyżej działy produkcji.

W roku 1952 podjęta została na wielką skalę walka o oszczędność zużycia energii elektrycznej do wskazanych

celów, rozwinęło się szeroko współzawodnictwo i osiągnięto obniżkę, sięgającą wielu milionów kWh. Na odcinku obróbki termicznej zastosowano na przykład nowy sposób rozgrzewania pieców prądem o zwiększonym napięciu i obniżaniu napięcia do normalnego, po osiągnięciu 60—70% właściwej temperatury. Dało to oszczędność 1500 kWh na jednym rozgrzaniu pieca. Zastosowanie mechanicznego podawania rolek łożyskowych do szlifierki pozwoliło oszczędzić 9.000 kWh miesięcznie na jednej szlifierce.

XIX Zjazd Partii postawił przed przemysłem gumowym zadanie podwyższenia produkcji o 82%. Aby spełnić to zadanie konieczna jest najdalej posunięta oszczędność

syntetycznego kauczuku i materiałów tekstylnych. Przy-  
stąpiono do wnikliwej rewizji norm zużycia materiałów, zmieniono system produkcji gumowego surowca kalandrowego z grubych płyt na cienkie oraz jednostki miary produkcji z kg na m<sup>2</sup>, co dało w jednym zakładzie 25 ton oszczędności w ciągu 9 miesięcy 1952 r. (artykuł N. Man-wielowa). Skontrolowano i ulepszono recepturę, opracowano metodę wykorzystania odpadów. Na zracjonalizowaniu rozkroju uszczeltek samochodowych oszczędzono 1.885m<sup>2</sup> tkanin technicznych i 5.810 kg gumy. Obniżenie zawartości kauczuku w mieszance gumowej z 40,5% do 38,3% przyniosło również znaczne oszczędności, bez obniżenia jakości wyrobu.

## DO P.T. PRENUMERATORÓW

Zgodnie z § 2 Zarządzenia Ministra Finansów z dnia 6.IX 1952 („Monitor Polski” Nr A 88, poz. 1374 „w sprawie ewidencji towarowej i zasad fakturowania w Państwowym Przedsiębiorstwie Kolportażu „Ruch”, sprzedaż towarów prenumeratorom, winna się odbywać po cenie detalicznej na zasadzie pełnych przedpłat”.

W związku z powyższym zawiadamiamy, że zamówienia na prenumeratę dzienników i czasopism na rok 1954 dla potrzeb urzędów, instytucji i przedsiębiorstw uspołecznionych, będą realizowane jedynie na warunkach pełnych przedpłat.

Przy składaniu zamówień ustala się następujące zasady:

Wszystkie zamówienia i przedpłaty na rok 1954 należy kierować do urzędów pocztowych w nieprzekraczalnym terminie do dnia 10 grudnia 1953 r.

Instytucje, urzędy i przedsiębiorstwa zamawiające prenumeratę dla podległych jednostek w/g rozdzielnika i opłacające ją z kredytów centralnych mogą zamówienia kierować bezpośrednio do P. P. K. „Ruch” nie później jednak jak do dnia 1 listopada 1953 r.

Zamówienia należy w tym wypadku sporządzić w dwóch egzemplarzach i wycenić, podając tytuły zamawianych czasopism, ilość egzemplarzy, cenę i wartość, oraz ogólną sumę wartości całego zamówienia.

Zamówienia należy składać w Oddziałach Wojewódzkich P.P.K. „Ruch” zamawiając dokładnie tylko te tytuły, które są w administracji danego Oddziału Wojewódzkiego.

P.P.K. „RUCH” po sprawdzeniu zamówienia, potwierdzi na kopii do dnia 20 listopada 1953 r. przyjęcie prenumeraty do realizacji, podając ostateczną sumę należności, którą należy uregulować do dnia 10 grudnia 1953 r.

Ze względu na to, że P.P.K. „RUCH” nie będzie wystawiało faktury, potwierdzenie zamówienia posłuży za podstawę do uregulowania należności.

Zaznacza się, że P.P.K. „RUCH” będzie mogło realizować tylko te zamówienia, które zostaną złożone w ustalonym terminie, tj. do dnia 1 listopada b.r. i będą poparte przedpłatą do dnia 10 grudnia b.r.

W związku z powyższym, prosimy o uwzględnienie w preliminarzu budżetowym na IV kwartał 1953 r. odpowiednich sum potrzebnych na opłacenie prenumeraty czasopism na rok 1954.

Aktualny cennik dzienników i czasopism znajduje się w każdym urzędzie pocztowym, oraz w Delegaturach i Oddziałach P.P.K. „RUCH”, które udzielią wszelkich informacji o warunkach prenumeraty.

P.P.K. „Ruch” — Generalna Dyrekcja

## Uwaga!

Przypominamy wszystkim naszym Prenumeratorom i Czytelnikom, że prenumeratę na IV kwartał r.b. należy wpłacać od dnia 11 sierpnia do dnia 10 września br. w najbliższym urzędzie pocztowym lub za pośrednictwem listonosza.

Niestosowanie się do podanego terminu wpłaty powoduje wstrzymanie wysyłki „Gospodarki Materialowej” i zdekompletowanie zbieranych przez Czytelników roczników pisma.

Wydawca: POLSKIE WYDAWNICTWA GOSPODARCZE, PRZEDSIĘBIORSTWO PAŃSTWOWE  
Warszawa, ul. Poznańska 15, tel. 8-60-71 do 73 wewn. 36.

Redakcja: Żurawia 3, paw. IV, pokój 69, tel. 802-11, w. 789

Zamówienia i wpłaty na prenumeratę przyjmują wszystkie urzędy pocztowe oraz listonosze

Prenumerata: miesięczna zł 10. — kwartalna zł 30. — półroczna zł 60. — roczna zł 120.  
— Cena numeru pojedynczego zł 5.—

Zamówienie CP<sub>1</sub>-P/C-52/53. Podpisano do druku 30.VII.53, druk ukończono 3.VIII.53. Papier druk sat. kl. VII 60 g 61×86, ark. wyd. 6. Zam. 3568/c. Nakład 7370 egz. Zakł. Graf. i Wyd. Dom Słowa Polskiego — Warszawa. 4-B-18469.

**Cena egz. zł 5.—**